

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta
Katedra psychologie

HODNOTA MANŽELSTVÍ
U PRAKTIKUJÍCÍCH ČLENŮ
CÍRKVE A LIDÍ BEZ
NÁBOŽENSKÉHO PŘESVĚDČENÍ

Bakalářská diplomová práce

Autor: **Bc. Klára Ježková**

Vedoucí práce: **PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.**

Olomouc

2020

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce PhDr. Markovi Kolaříkovi, Ph.D., který mi dal několik podnětných rad k uchopení tématu a struktury bakalářské práce a také zastupoval akademickou oporu při procesu vzniku předkládané práce. Současně bych ráda poděkovala mému manželovi, který při mně stál a podporoval mě při procesu tvorby závěrečné práce.

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci s názvem *Hodnota manželství u praktikujících členů církve a lidí bez náboženského přesvědčení* vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis

OBSAH

Číslo	Kapitola	Strana
	OBSAH	3
	ÚVOD	5
	TEORETICKÁ ČÁST	6
1	Hodnotová orientace	7
	1.1 Hodnoty	7
	1.2 Mezigenerační přenos hodnot v rodině	8
	1.3 Postoj	9
	1.4 Motivace	10
2	Manželství	11
	2.1 Manželství v čase	11
	2.2 Alternativní formy soužití	13
	2.3 Formální stránka manželství.....	14
	2.4 Manželství v římskokatolické církvi	16
	2.4.1 Církev a předmanželské soužití.....	17
3	Hodnota manželství	19
	3.1 Hodnota manželství v čase	20
	3.2 Motivace k uzavření manželství	22
	3.2.1 Potřeba soužití v páru	23
	3.2.2 Finanční rovina.....	24
	3.2.3 Církevní učení	25
	VÝZKUMNÁ ČÁST	27
4	Výzkumný problém a cíle práce	28
	4.1 Výzkumné otázky	29
5	Metodologický rámec a použité metody	30
	5.1 Typ výzkumu.....	30
	5.2 Metoda sběru dat	31
	5.3 Etika výzkumu.....	32
6	Výzkumný soubor	34
	6.1 Účastníci výzkumu	36
7	Metody zpracování dat	39
	7.1 Příprava dat před analýzou	39
	7.2 Analýza dat.....	39
8	Výsledky analýzy dat	41
	8.1 Touha po manželství.....	41
	8.1.1 Zodpovězení první výzkumné otázky	44

8.2	Citový prožitek vstupu do manželství	44
8.2.1	Zodpovězení druhé výzkumné otázky.....	47
8.3	Hodnota a význam manželství.....	47
8.3.1	Zodpovězení třetí výzkumné otázky	49
8.4	Vliv církve na vnímání manželství.....	50
8.4.1	Zodpovězení čtvrté výzkumné otázky.....	52
9	Diskuze	54
9.1	Limity a přínos výzkumu.....	56
10	Závěr.....	59
11	Souhrn	60
LITERATURA.....		63
SEZNAM PŘÍLOH.....		70

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je hodnota manželství u praktikujících členů církve a lidí bez náboženského přesvědčení. Hodnota manželství může být chápána hned v několika dimenzích. Na samotnou instituci manželství lze totiž nahlížet z mnoha různých úhlů, s čímž se pojí i rozsáhlý hodnotový horizont, který může být instituci přiřazován. Církev manželství označuje za velmi podstatnou součást lidského života, což je možné odvodit již z toho, že je v několika církvích jedním z nejhodnotnějších symbolů společenství – svátostí.

Téma bylo vybráno z toho důvodu, že ve společnosti se nad institucí manželství polemizuje okrajově. O hodnotě instituce manželství by se mohlo hovořit více, protože je velmi podstatná pro budoucí vývoj lidstva. Kombinaci členů církve a lidí, kteří se k žádnému náboženskému společenství nehlásí, byla vybrána z důvodu rozmanitosti pohledů na manželství. Práce se zabývá důležitostí manželství, kterou jednotlivci této instituci připisují, a zkoumá, jaký vnitřní smysl pro jedince má. Dalším cílem práce je zjistit, jakou roli v tomto vztahu hraje církev.

Práce se dělí do dvou hlavních částí. V první části jsou představena teoretická východiska práce, vymezené pojmy, se kterými je ve výzkumu pracováno, a také spojitosti mezi jednotlivými komponenty práce. Primárně se věnuji hodnotové orientaci jedince, instituci manželství jako takové a v neposlední řadě samotné hodnotě manželství a výzkumům, které se doposud podobným a příbuzným tématům věnovaly. Druhá část se vztahuje k samotnému výzkumu. Práce vychází z kvalitativního výzkumu, který se podrobně zabývá vnímáním hodnoty manželství mezi členy církve a lidmi, kteří nemají náboženské přesvědčení. Hlavní výzkumné otázky se týkají toho, co pro respondenty instituce představuje a jaký pro ně má smysl. Závěr práce je věnován prezentaci výsledků, shrnutí výzkumu a diskuzi nad výstupy práce a samotným tématem.

Je bráno na vědomí, jak široké téma hodnota manželství představuje a jaké další jevy by se daly v kontextu tematiky zkoumat. Práce je tudíž koncipována jako „stavební kámen“ k výše zmíněnému tématu a má potenciál pro další možnosti cíleného zkoumání. Jistě by bylo zajímavé jednotlivé manželské páry zkoumat v dlouhodobějším časovém horizontu nebo s větším rozsahem vzorku pro zobecnitelnější poznatky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 HODNOTOVÁ ORIENTACE

Hodnotová orientace je pojem, se kterým se setkáváme již od starověku. Je objektem zájmu mnoha disciplín a probírána v různých kontextech. V oblasti psychologie je předmětem zájmu primárně sociální psychologie a psychologie osobnosti. V diskuzích sociální psychologie se hodnotová orientace rozebírá v kombinaci psychologické a sociální perspektivy, přičemž se zkoumá struktura hodnot jedince v rámci socio-kulturního dopadu (Giménez & Tamajón, 2019). Psychologie osobnosti se více zaměřuje na individuální strukturu hodnot, která je kategoriální součástí lidské psychiky a podílí se na tvorbě lidské osobnosti (Cakirpalaglu, 2004)

Koncept hodnotové orientace bychom mohli definovat jako určité seskupení hodnot subjektivního charakteru, které mohou přetrvávat v různých časových horizontech. Odráží míru významu, který jedinec přikládá určitým jevům, předmětům, úkonům a ideálům. Chování jedince následuje strukturu hodnot, kterou jeho subjektivní charakter zastává (Prunner, 2002). Souhrnně tak hodnotová orientace přímo i nepřímo zasahuje do interpersonálních vztahů, jakožto přední hybatel jednání jedince. Pod jev hodnotové orientace bychom mohli zařadit několik příbuzných pojmů, které na sebe vzájemně působí.

1.1 Hodnoty

Hodnota je vlastnost, kterou jedinec přisuzuje určitému objektu, situaci či události v souvislosti s jeho uspokojováním potřeb a zájmů. Vytváří se a postupně se proměňují v procesu socializace jedince (Hartl & Hartlová, 2015). Dle Schwartzovy teorie základních hodnot jsou lidské hodnoty určitým individuálním konceptem, dle rozsahu důležitosti figurují v motivační složce lidského jednání a fungují jako hlavní princip v životě jedince (Giménez & Tamajón, 2019). Konkrétní hodnoty jsou jedněmi z nejdůležitějších činitelů, které určují prožívání lidské bytosti. Ty, které pochází z uvědomělé činnosti jedince, primárně podmiňují jeho jednání (Prunner, 2002). Reprezentují určité přesvědčení o tom, co lze považovat za dobré či prospěšné, a zároveň to, co je nežádoucí a špatné. Dle Cakirpalaglu (2004) hodnota představuje specifickou kategorii v lidské psychice, která se trvale podílí na stavbě stabilní osobnosti jedince. Má nejen osobní význam, ale hraje nespornou roli i v sociální interakci. Dle Prudkého (2009) je soubor hodnot jedním ze stavebních kamenů motivací, chování a vytváření vztahů, které vedou ke vzniku struktur

ve společnosti. Přijetí určitých hodnot je zdrojem vymezení cílů, perspektiv, jistot, možností a nadějí v nepřehledné a těžce pochopitelné existenci jedince.

Hodnoty usměrňují a směřují individuální či skupinovou aktivitu. Některé hodnoty sdílí celé společenské celky či kultury, některé jsou čistě individuální. Kromě rozsahu sdílení určité hodnoty se také liší délkou trvání. Mezi ty, které mají většinou platnost trvalou, bychom řadili hodnoty morální, kdežto zbylé hodnoty mohou být krátkodobé či proměnlivé (Průcha, Walterová & Mareš, 2013).

Teorie základních lidských hodnot hovoří o několika základních hodnotách, které jsou zároveň našimi motivačními oblastmi. Každá hodnota je tvořena na určitém kontinuu komptability a protichůdnosti motivačního systému, výběru mezi sebeobranou či růstem a individuálního či sociálního zaměření (Schwartz et al., 2012). Jednotlivé hodnoty nemají vždy jasně vymezené limity a hranice a mohou se navzájem překrývat. Zároveň každá z hodnot může mít několik dimenzí a nemusí tak přetrvávat vnitřní konzistence struktury hodnot (Giménez & Tamajón, 2019). Utváření jednotlivých hodnot je životní proces, který ovlivňuje naše jednání, fungování v každodenním životě a je součástí lidské osobnosti. Každou hodnotu má jedinec tendenci zachovat v rozdílných časových horizontech, ale velká část z nich s člověkem v mnoha rozměrech zůstane trvale. Je podstatné brát na vědomí, že vždy do obsahu našich hodnot vstupuje individuální zkušenost a sebereflexe (Prudký, 2009).

1.2 Mezigenerační přenos hodnot v rodině

Dle Hartla a Hartlové (2015) je rodina univerzálním socializačním činitelem, který předkládá jedinci identifikační vzory, učí ho reagovat žádoucím a přijatelným způsobem v mezilidských interakcích a zároveň mu dává možnost praktického ověření dovedností v rámci rodinného prostředí. Rodina se uplatňuje také v regulaci chování a možnosti představit žádoucí normy. Rodinné působení má vliv na vytváření určitých postojů ke společnosti, blízkému okolí i sobě samému. Struktura rodiny obnáší určitý hodnotový rámec, který je skrze socializaci vyvíjejícímu se jedinci předáván. Mezigenerační přenos v rodině je určitým procesem, při kterém se přenáší hodnotová orientace celku na individuální úroveň (Výrost & Slaměník, 2008).

Dle Eriksona (1963) je rodič v období generativity v určité fázi života, kdy jeho osobnost věkem sílí a zahrnuje péči a vedení budoucích generací jako odkaz sebe sama. Přestože nejsou všichni ve středním věku v roli rodiče, toto období je vyjádření kvality

mezi dospělými v polovině života. Ve studii Pratta, Norrise, Hebblethwaita a Arnolda (2008) jsou zachyceny příběhy adolescentů a rodičů, které popisují proces mezigeneračního přenosu hodnot. Rodiče tu vnímají přenos hodnot silněji než ti, na které je přesun mířen. Mladí si naopak vybavovali konkrétní procesy podstatně náročněji než rodiče. Čím více se rodiče blížili k období střední dospělosti, spjatému s konfliktem stagnace a reprodukce, tím více cítili potřebu předat koncept své hodnotové orientace dítěti.

Rodina má určitou strukturu, kam se vpisují jednotlivé závazky jejích členů. Mimo jiné jsou zde zaznamenávány i loajální činy, které odkazují na určitou hodnotovou orientaci jedinců. Vzniká tak dědičnost určitých závazků, které přesahují do další generace. V transgeneračním přenosu jsou zahrnuty pozitivní zkušenosti, hodnotové rámce a postoje (Teuschel & Babka, 2017). Rodina je jedním z nejvíce ovlivňujících faktorů, které se podílejí na tvorbě hodnot jedince. Většina socializačních teorií vychází z toho, že jádro hodnotových orientací a také hodnotových struktur je utvářeno zejména v rodině. Záleží na tom, jaké hodnoty vyznávají rodiče dítěte, a na které hodnoty kladou u výchovy potomků důraz (Výrost & Slaměník, 2008).

1.3 Postoj

Dle psychologického slovníku bychom mohli postoj definovat jako sklon reagovat na předměty, osoby a sebe samého ustáleným způsobem. Postoje jsou součástí osobnosti a souvisí se zájmy a sklony jedince jednat určitým způsobem. Předurčují myšlení, poznání, chápání a myšlení. Získávají se v průběhu života skrze sociální kontakty, vzdělání a další širší sociální vlivy. Většina z nich je trvalých a skládají se ze tří složek – konativní, citové a kognitivní. Postoje lze měřit kvantitativně či kvalitativně v podobě obsahové analýzy ve vztahu se strukturou hodnot jedince. Dají se dělit dle široké škály různých kritérií. Postoje můžeme členit na citové či poznávací, kladné a záporné, skryté nebo zjevné, silné či slabé a na několik dalších podskupin (Hartl & Hartlová, 2015).

Postoje můžeme popsat jako podvědomé záležitosti, které mají hodnotící přesah. Na tvorbě postojů se podílí mnoho zdrojů a nemůžeme říci, že se jedná pouze o kognici, která postoj utváří. Zásadní vliv zde má sociální zkušenost, která působí na emoce každého jedince individuálně, a tím pádem má i odlišné dopady na následné pochopení sociální struktury a vytvoření postoje jedince (Fazio & Petty, 2008). Způsob, jakým jedinec reaguje na určité podněty, ovlivňuje řada záležitostí, které si jedinec osvojuje v průběhu participace

v sociálním prostředí. Postoje vyjadřují vztah člověka k jeho hodnotám. Odráží se v hodnotové orientaci jedince, protože sklon jedince k určité reakci je vytvořen v souvislosti s jeho osobní strukturou hodnot.

1.4 Motivace

Hovoříme-li o konceptu hodnotové orientace, můžeme nalézt určitou spojitost s termínem „motivace“. Dle Nakonečného (2015) je motivace vnitřním psychickým procesem, který pochází z určité potřeby a který zároveň ústí v hledaný a vyvážený vnitřní stav jedince. Jedná se o všechny procesy, které nějakým způsobem zajišťují aktivitu jedince. Motivace následuje potřeby a žádosti jedince a ústí ve snahu dosažení cíle. Může být iniciována z vnitřního popudu, anebo naopak z vnějšího prostředí. Jednotlivé lidské úkony jsou tedy ovlivňovány jak vnitřními motivy, tak podněty vnějšími neboli incentivy. Vnitřní motivy jsou pak do určité míry ovlivňovány hodnotovou strukturou jedince a celkově je tak motivační systém spjatý s hodnotovou orientací jedince. Jednotlivé hodnoty jsou následně hypotetickou dispozicí k procesu motivace.

Motivaci můžeme také označit jako souhrn všech intrapsychických dynamických sil neboli motivů, a tím pádem část psychických procesů, které uvádí lidské chování a úkony do pohybu (Myers, Abell & Sani, 2014). Humanistický směr psychologie vidí zdroj lidského chování a potažmo tak motivaci v základních lidských potřebách. Cílem snažení a aktivizace jedince je uspokojování jeho potřeb. Následně, když je potřeba uspokojená, již nemotivuje k dalšímu konání jedince. Jestliže člověk dosáhne určitého stupně potřeb, je schopen přejít na další úroveň. Přestože je možné, že se některé potřeby zautomatizují, stále jsou motivem lidského jednání, i když k těmto úkonům dochází samočinně (Maslow, 2014). Potřeby jedince z části odkazují na jeho hodnotovou orientaci, především hovoříme-li o těch výše postavených.

2 MANŽELSTVÍ

Pojem „manželství“ lze definovat mnoha způsoby. Obecně můžeme říci, že jedinečnost této instituce spočívá především ve sdílení každodenního života v celé šíři (George, 2010). V české kultuře manželství představuje tradičně formalizovaný právní poměr mezi mužem a ženou, který má za cíl vytvořit rodinu (Plecitý, 2009). Právní vztah vzniká z dobrovolného a svobodného rozhodnutí zúčastněných (Hrušáková & Králíčková, 2006). Česká republika je jedna z mála evropských zemí, u které je jasně vymezeno, že se jedná o monogamní svazek mezi mužem a ženou, a tak není v současné době možné, aby v této zemi manželství uzavřel pár stejného pohlaví (Slavík, 1998).

Instituce manželství má tisíciletou tradici, během které procházela určitým vývojem. Ovlivňovala ho přítomnost církve, státní uspořádání zemí i aktuální režimy země, které hýbaly s postoji společnosti. V jednotlivých světových kulturách se význam manželství do značné míry shoduje, ale parciálně i liší. Pro většinu kultur však platí, že se jedná o právní, náboženskou, ekonomickou a sociálně společenskou instituci, která mimo partnerský vztah slouží také k výchově nové generace (Hrušáková & Králíčková, 2006).

2.1 Manželství v čase

Množství uzavřených manželství se v průběhu minulého století výrazně měnilo. V historii české společnosti bylo manželství nejatraktivnější v 70. letech minulého století, následně množství uzavřených sňatků klesalo. Během komunistického režimu se v demografickém chování české společnosti prosazoval tzv. reálný socialismus. Jednalo se o snahu státu zajistit, aby chování lidí odpovídalo určitému životnímu stylu, který povede k zajištění minimálně prosté reprodukce populace, což by vedlo k příznivému společenskému vývoji a také vytvoření dostatečného množství práceschopných jedinců. Převážně v době normalizace, tedy v 70. letech, stát nabízel občanům příznivé životní podmínky, které přispívaly k uzavření manželství, založení rodiny a péči o děti i v případě zaměstnanosti obou rodičů (Fulínová, 2015). Během celé doby vládnutí Komunistické strany Československa byl typický nízký věk pro vstup do manželství a velmi často následovaly chvíle po uzavření svazku děti. Soužití dvou lidí v jedné domácnosti bez vstupu do svazku manželského bylo tolerováno pouze s výjimkou. Především

u rozvedených nebo ovdovělých lidí, kteří formálně nezískali vstupem do manželství žádné výhody, které stát nabízel, naopak jim hrozila ztráta vdovského důchodu (Vítková, 2011).

Výjimkou poklesu množství uzavřených manželství po 70. letech byl rok 1990, kdy vstoupilo do manželství přes devadesát tisíc párů během jednoho roku. Vysoká míra sňatkovosti byla i v letech, které letopočtu předcházely. V následujících letech naopak přišel velký úpadek v počtu uzavřených manželství. Mezi roky 1990 a 2000 se počet uzavřených manželství snížil z 90 000 na 55 000, tedy zhruba o více jak třetinu (Český statistický úřad, 2019).

Do znatelné míry hrála roli v demografických změnách Sametová revoluce, která v české společnosti v souladu s pádem komunistického režimu proběhla. Po uvolnění režimu se začala rozvíjet soukromá sféra, podnikání a zároveň se začala objevovat nezaměstnanost absolventů bez praxe. Lidé měli více možností, které přinášeli i vyšší míru zodpovědnosti a rozhodování. Ve společnosti se objevily nové struktury, se kterými se lidé učili nakládat. V důsledku veškerých změn tak byli mladí lidé ostražitější a opatrnější při rozhodování o vstupu do manželství, které přinášelo určitý závazek (Chaloupková & Šalamonová, 2004). Dle Vágnerové (2015) manželství proti dobám minulým ztratilo svůj původní společenský význam a mnohé, kdysi důležité, funkce. Člověk měl větší prostor se nad vstupem do manželství zamyslet a samostatně vyhodnotit přínos, který by v jeho životě sňatek přinesl. Povinnosti a závazky plynoucí ze stavu manželského tak logicky vedly u mnohých k odkládání tohoto rozhodnutí na pozdější dobu.

Mimo okolnosti, které jsou spjaty s režimem státu, na množství uzavřených manželství působí mnoho odlišných jevů. Poukazují na to čísla odkazující na míru sňatkovosti, která se mění. Ačkoliv se trend snižujícího se počtu uzavřených manželství promítl i do mnoha jiných zemí Evropy jako například v Německu, Slovinsku nebo Španělsku, neplatilo tomu tak ovšem všude. Například v Litvě, Lotyšsku, Srbsku nebo Albánii se výrazný pokles uzavřených manželství neprojevil a posledních šedesát let množství uzavřených manželství zůstává víceméně neměnné (Český statistický úřad, 2019).

Ačkoliv se v České republice na počátku 21. století počet vstupů do manželství snižoval, v posledních letech mluví odborníci i čísla naopak o vzrůstu počtu vzniklých manželství. V roce 2010 bylo uzavřeno téměř o 10 tisíc méně manželství než v roce 2018. Za posledních necelých deset let tedy můžeme hovořit o více jak 15% nárůstu počtu uzavřených manželství. Zároveň se v roce 2018 uskutečnilo o 20 % méně rozvodů než

v roce 2010 (Český statistický úřad, 2019). Ačkoliv manželství oproti minulým dobám ztratilo určité funkce a společenský význam (Vágnerová, 2015) statistická data z posledních necelých deseti let ukazují, že přízeň k manželství spíše roste.

Podstatnou částí proměny instituce manželství je vnímán také průměrný věk, ve kterém muži a ženy do svazku vstupovali. Za poslední sto let se nemění fenomén toho, že v průměru muži vstupují do manželství o 3 až 4 roky později než ženy. V 60. až 80. letech byl v ČR průměrný věk mužů i žen, kteří vstupují do manželství konzistentní. Ženy v tomto období měly první sňatek přibližně ve 21 až 22 letech. Muži ve stejné době vstupovali do prvního manželství v průměru mezi 24 až 25 rokem (Český statistický úřad, 2019). V 90. letech začal průměrný věk poměrně prudce stoupat. V roce 2018 byl průměrný věk při prvním sňatku 32,2 u mužů a 29,8 let u žen (Český statistický úřad, 2020). Faktorů, které tento fenomén ovlivňují, je mnoho. Změna politického režimu otevřela mladým lidem svět nových možností. Bylo možné více cestovat, studovat, zvýšila se obecně životní úroveň a bylo společensky přípustné se nejprve soustředit na svou pracovní kariéru, a až následně na rodinný život. Během 20. století se změnily možnosti, které se podílejí na vytváření vlastní identity jedince (Thorová, 2015).

2.2 Alternativní formy soužití

Kromě instituce manželství existuje ještě několik dalších alternativních forem partnerských závazků. Nejčastěji praktikované je nesezdané soužití neboli kohabitace. Ze samotného pojmu vyplývá, že jde o faktické soužití dvou jedinců, kteří žijí v partnerském vztahu bez manželského svazku. Je mnoho forem, důvodů a stádií nesezdaného soužití. U některých jedinců kohabitace představuje předstupeň manželství, u některých zase stálou formu partnerského soužití například z důvodu nedůvěry v instituci manželství či nedostatečnou motivaci k uzavření sňatku. Jedním ze základních rysů nového demografického chování je nárůst počtu soužití nesezdaných párů, přičemž tento způsob je značnou částí společnosti považován za zcela legitimní moderní způsob života. Kohabitace jedinci nepřináší tak velký závazek jako manželství. Jedinec necítí vysokou míru tlaku na tradiční rodinné hodnoty, rozdělení mužských a ženských rolí ve vztahu a zároveň má možnost se stále orientovat individualisticky (Walton, 2012). Instituce manželství je charakteristická společným konceptem žití v delším časovém horizontu a společnými investicemi, nesezdaná soužití spíše kladou důraz na momentální přínos partnera. Kohabitace jedinci umožní nepřevzít za vztah takovou zodpovědnost, jako představuje instituce manželství (Gillernová, Kebza & Rymeš, 2011). Jelikož se tento koncept

v poslední době rozšířil, bylo třeba jeho fungování ošetřit z hlediska jak sociálního, tak právního. Proto se k párům v kohabitaci nyní vztahují i některé právní a sociální normy, které byly dříve určeny výhradně manželskému soužití. Statistické výzkumy nám současně dokládají, že vztahy v nesezdaném soužití tendují k větší pravděpodobnosti rozpadu vztahu, než páry žijící ve svazku manželském (Možný, 2008).

V českém právním řádu je možné uzavřít manželství výhradně mezi mužem a ženou. Pro stejnopohlavní páry není možné do manželského svazku vstoupit (§ 655 zákona č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*). Z toho důvodu byl vytvořen právní svazek v podobě registrovaného partnerství, do kterého mohou vstoupit partneři stejného pohlaví. Jedná se o vztah dvou osob téhož pohlaví, který je právně upravený. Podobně jako je tomu v manželství, registrované partnerství je statusový právní vztah, kdy jeho existence vylučuje být zároveň v manželství nebo jiném registrovaném partnerství (Synáčková, 2019). Obsah a důsledky, které udává forma svazku manželského a registrovaného partnerství, se znatelně odlišují. Co mají však obě právní formy partnerského soužití podobné, je princip veřejného projevu lásky a určitého stvrzení dlouhodobého vztahu před veřejností.

2.3 Formální stránka manželství

Manželství je právní a společenská instituce, která je vytvořena na legislativním základě. V současné době v České republice právní úprava rozeznává dvě formy možnosti vstupu do manželství, a sice sňatek civilní a sňatek církevní. Primární rozdíl tvoří orgán, před kterým snoubenci vysloví svůj manželský slib (Synáčková, 2019).

Při volbě civilního sňatku snoubenci vysloví svoji vůli před matričním úřadem, při čemž proces je v rukou matrikáře, který je zmocněn oddávat snoubence. Místo sňatku určuje úřad s přihlédnutím k vůli snoubenců, obřad nemůže proběhnout bez přítomnosti svědků (Synáčková, 2019). U sňatku církevního je oddávajícím orgánem některá z registrovaných církví, která zmocňuje představené konkrétního společenství, aby snoubence oddal. Do manželství je možné vstoupit na místě určeném předpisy konkrétní církve (chrámy, kostely), ale v mnohých případech je možné obřad uskutečnit i na místě vybraném snoubenci. Církevní orgán je následně povinen skutečnost oznámit příslušnému matričnímu úřadu. U obou forem vstupu do manželství platí, že souhlasný projev vůle obou snoubenců musí být svobodný, úplný a souhlasný (§ 656 až 670 zákona č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*).

Ve chvíli, kdy jedinci vstoupí do manželského svazku, nastává v jejich vztahu několik formálních úprav a změn. Zprvu se změní jejich status ze svobodný/ná na ženatý/vdaná. Statusový poměr je dle zákona základem pro vznik a trvání vyživovací povinnosti. V naší kultuře stojí manželství na principu monogamie, který je chráněn i právními normami. Vstupem do manželství tedy vzniká nemožnost uzavřít jiná manželství či jiný obdobný svazek (Hrušáková, Králíčková & Westphalová, 2014). Uzavření sňatku má samozřejmě i ekonomický dopad na soužití dvou jedinců. Vzniká společné jmění manželů, jehož základem je vymezení spoluvlastnických vztahů k jednotlivým předmětům vlastnictví včetně těch pasivních – dluhů (Psutka, 2015).

Zásadním rozdílem mezi sňatkem církevním a civilním je právo na ukončení svazku. Dle práv a povinností manželů má jedinec v jakkoli uzavřeném manželství možnost svazek ukončit a zažádat o rozvod. I když z právního hlediska je možné formálně manželství ukončit dle libosti, dle církevního práva římskokatolické církve je manželství nerozlučitelnou institucí. Před církví a před Bohem je možné do manželství vstoupit pouze jednou a není možné z pohledu církve svazek z vlastní vůle ukončit. Manželství uzavřená církevním sňatkem mohou zaniknout pouze v případě smrti jednoho z manželského páru, nebo za podmínky, že byl sňatek ze závažných důvodů prohlášen za neplatný. K takovému ukončení může dojít v případě impotence manžela, týrání či zamlčení skutečností majících zásadní vliv na manželské soužití obou jedinců (Macháně, 2014).

S mírou nerozlučitelnosti instituce manželství do značné míry souvisí předmanželská smlouva. Z formálního hlediska snoubenci mohou smlouvu před vstupem do manželství uzavřít za účelem upravení zákonného rozsahu společného jmění manželů a vypořádání se s majetkem pro případ zániku manželství (Hrušáková et al., 2014). U církevního sňatku se jedná o jev komplikovanější, neboť tato smlouva již dopředu teoreticky předpokládá, že svazek může být rozlučitelný, což odporuje v principu již výše zmíněnému. *„Pokud předmanželská smlouva implikuje nějaké podmínky vzhledem k naplnění základních charakteristik manželství, které jsou věrnost, nerozlučitelnost, mít spolu manželství jako životní styl, pokud by ta podmínka něco implikovala - ohrožení nebo vyloučení některých z těchto prvků, když nastane něco jiného - tak ta předmanželská smlouva nemá být uzavírána, nemůže být uzavírána anebo pokud je uzavírána, tak nemůže být uzavřeno církevní manželství, protože tam je ta charakteristika bez podmínky do budoucna, to je to podstatné.“* (ThLic. Jan Houkal, in. Brzák, Bydžovská, Hlaváček & Mikulenková, 2016).

2.4 Manželství v římskokatolické církvi

V římskokatolické církvi je manželství velkým tématem. Důležitost instituce je přiřazena již z podstaty svého postavení v církvi jakožto jedné ze svátostí. Manželství je považováno za přirozenou součást života jedince a jedním z jeho základních úkolů je pak založení rodiny. Obě koncepce mají své biblické kořeny (Wiselková & Kolařík, 2018). Od počátku Písma svatého se mluví o „*tajemství*“ manželství, o jeho vymezení, jeho smyslu, jaký mu přikládá Bůh, o jeho vzniku a cíli, o jeho těžkostech vyplývajících z hříchu (Šilhavá, 2006). Manželství je v římskokatolické církvi chápáno ve dvou dimenzích – v právní a ve svátostné. Z právní podstaty věci se musí jednat o muže a ženu, kteří se pro manželství rozhodli dobrovolně, nejsou nebo již nebyli v manželství, jsou otevřeni tomu počít děti, vnímají nerozlučitelnost sňatku a bezpodmínečnou lásku k tomu druhému. Dříve byl podmínkou pro církevní sňatek křest u obou snoubenců, v dnešní době stačí, když je členem církve alespoň jeden z páru. I přesto je ale v takovém případě potřeba požádat biskupa o povolení k uzavření manželství (Opatrný, 2018).

Vnímání manželství jako nerozlučitého je podstata církevního sňatku a může být považována za součást svátostné dimenze instituce, jelikož se opírá o Ježíšovo učení. Ten kázal, že soužití s jedním partnerem po celý život je Boží vůle. Ve Starém zákoně je vymezeno, že muž a žena budou jedním tělem a že muž nemá propustit svoji manželku (Gn 2, 24). Manželství je v křesťanském slova smyslu proto chápáno jako vztah na celý život. „*Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj*“ (Mk 10,9). Papež František se o ukončení manželství rozvodem vyjádřil jako o hříchu, kterému by se mělo předcházet pomocí větší rozvahy před vstupováním do svazku manželského (Kirchgaessners, 2016). Z tohoto důvodu sňatku u katolíků předchází příprava na manželství, při které by jedinec měl patřičně a zodpovědně zvážit oddanost tomu druhému a ujistit se v tom, že osoba, se kterou je zasnoubený je ta, se kterou chce celý život objevovat tajemství a podstatu manželství.

Parametr, který je podstatnou součástí odevzdání se člověku na celý život, je bezpodmínečnost. U vstupu do manželství skrze církev slibujeme partnerovi lásku, která nemá meze, bezpodmínečnou odevzdanost v každé chvíli. Tato skutečnost je mj. další prvkem, který přispívá k neslučitelnosti podepisování předmanželské smlouvy a církevního sňatku. „*Pokud by v předmanželské smlouvě byly dány nějaké podmínky, za kterých ten či ona strana v manželství zůstane, tak to manželství pak nemůže být chápáno jako církevně platné, protože k církevnímu manželství v kostele patří, že ti dva se chtějí vzít*

bezpodmínečně.“ (ThLic. Jan Houkal, in. Brzák, Bydžovská, Hlaváček & Mikulenková, 2016).

Svátostná dimenze svazku manželského vzniká ze skutečnosti, že je vstup do manželství jednou ze sedmi svátostí římskokatolické církve. Svátosti jsou určeny k posvěcení člověka, k uvědomělému setkání s Bohem. Svátosti mají také vzdělávací přesah, jsou určitými živými prvky v participaci jedince v církvi. Jsou prostředkem živé víry, kterou posilují, upevňují a vyjadřují (Opatrný, 2018). Svátost manželství je možné přijmout pouze v případě, že se rozhodnou vstoupit do manželství dva křesťané. U smíšeného páru během církevního obřadu k udělení svátosti nedochází, ale skrze požehnání kněze vstupuje mezi snoubence Bůh a vztahuje ochrannou ruku nad jejich životy, i když nikoliv skrze svátost.

2.4.1 Církev a předmanželské soužití

Téma, které se přímo týká vstupu do manželství a partnerského soužití a je častým tématem mnohých křesťanů, je předmanželské soužití a sexualita. Pokud Bůh stvořil člověka jako muže a ženu, dva rovně si postavené lišící se jedince, vzniká polarita, která odkrývá z biologicky-fyzikálního hlediska určitou přitažlivost mezi dvěma póly. Přestože většinová společnost vnímá intimní život mimo manželství za normu, římskokatolická církev zastává názor, že sexualita patří pouze do manželství. Uvažme, že sexuální akt je vyvrcholením odevzdání se tomu druhému, a naopak i jeho přijetím. Pokud plné odevzdání, které je součástí manželského slibu chybí, sexuální akt postrádá podstatu činu (Opatrný, 2018).

Církevní zásady a doporučení se vymezují vůči hranicím partnerského soužití, což má v mnohých případech přímý vliv na prožívání a jednání ve vztahu. Dle učení církve je předmanželské intimní sblížení porušení příkázání a partneři by měli s intimním sblížením vyčkat do svazku manželského (Harris, Tilg & Knight, 2015). Obecně vzato je sexuální oblast do značné míry beztvary koncept, jehož nesprávné uchopení může mít negativní dopad na jedince, okolí i celou společnost. Všechna příkázání z desatera týkající se sexuálního života můžeme shrnout v závěru takto, jedinec nebude sexuální aktivitou škodit druhému, svobodnému, ani vdanému/ženatému, ale ani sám sobě (Klimeš, 2016).

Křesťanské církve jsou některými odborníky v dnešní době vnímány jako liberální společnosti, která nevyvíjejí na jednotlivé členy přílišný nátlak, aby se držely ve vymezených hranicích jejich filozofie (Wilkins, 2008). Některé studie ale ukazují, že překročení církevních norem v podobě porušení předmanželské čistoty vyvolává u velké části členů církve silně negativní emoce spojené s výčitkami svědomí (Rosenbaum & Weathersbee, 2013). Ačkoliv

obecně náklonnost k církevním institucím v západní společnosti klesá a vzrůstá počet nesezdaného soužití, dle Pedersena (2014) lidé v 21. století vnímají filozofii a normy církevního učení citlivěji a ve větší míře, než by se dalo očekávat. Dle Wilinks (2008) jsou křesťané součástí formální organizace, která má přímý dopad na strukturaci jejich osobností.

3 HODNOTA MANŽELSTVÍ

Pojem „manželství“ je všeobecně známý, přesto si každý tento termín může pojit s rozdílnými představami a zcela odlišnými hodnotami. Vstup do manželství je dle Říčana (2014) jedním z nejpodstatnějších kroků v lidském životě. Je toho názoru, že ať je průběh manželství z větší části šťastný či nešťastný, v závěru má v lidském životě velký význam. Společně strávený čas, společné touhy a naděje, zklamání a radost, spory, nedorozumění, vzájemná odkázanost a psychická blízkost jedinců zanechává v lidské osobnosti stopy, které přetrvávají v člověku na vždy. Život v manželství u mnohých lidí tvoří jejich nejdůležitější obsah naplnění. Fungující manželství přispívají znatelně k osobnímu štěstí a pocitu smysluplnosti bytí v minulosti, současnosti ale i budoucnosti (Langmeier & Krejčířová, 2006).

Hodnota manželství byla předmětem studia mnohých výzkumů a studií posledních let. Hegerová (2014) se zabývala otázkou, jak vnímají hodnotu manželství mladí dospělí. Kvantitativního výzkumu se účastnilo přibližně 500 respondentů ve věku 20 - 26 let, z nichž více jak 3/5 byly ženy a necelé 2/5 muži. Výsledky výzkumu ukazují, že pro mladé dospělé je manželský svazek nejpreferovanější variantou společného soužití dvou mladých jedinců. Přes 50 % respondentů považuje manželství za základ rodiny, a více jak 35 % respondentů považuje manželství za adekvátní krok pro dlouhodobě trvající vztah. Muži a ženy se svými postoji ve výzkumu výrazně nelišili.

Kreidl a Moravcová (2014) ve své studii zkoumali, které hodnoty ovlivňují vstup do manželství. Zabývali se vlivem religiozity, materialismu, preference genderové rovnosti v zaměstnání a v péči o děti. V kvantitativním výzkumu používali autoři data z *Generations and Gender Survey*.¹ Ze závěrů výzkumu vyplývá, že vliv jednotlivých hodnotových proměnných na pravděpodobnost vstupu do manželství se ve většině případů jevil jako nevýznamný. Studie na základě výsledků také odkazuje na to, že manželství podporuje religiozitu a materialistické hodnoty a oslabuje hodnotu seberealizace v práci a hodnoty rovnosti mužů a žen. K podobným výsledkům dochází také Smock (2000) ve

¹ Generations and Gender Programme (GGP) je mezinárodní výzkumný projekt, který je koordinovaný Ekonomickou komisí OSN. Je sestaven ze dvou částí, a to panelového výběrového šetření Generations and Gender Survey (GGS) a kontextuální databáze agregovaných dat s doplňujícími informacemi. Cílem projektu bylo prohloubit znalosti o demografickém a sociálním vývoji a faktorech, které jej ovlivňují (www.czech-ggs.cz).

své studii, která se zabývá genderovou rovností a touhou po seberealizaci v kontextu se soužitím muže a ženy.

Alesina a Giuliano (2007) se zabývali stabilitou hodnoty manželství v kontextu rozvodovosti a plodnosti. Autoři hovoří o určitých demografických změnách a jejich vlivu na hodnotu manželství. Zvyšující se rozvodovost dle studie má za příčinu snižování hodnoty manželství, a tudíž pokles sňatečnosti. Protože čím nižší hodnotu pro člověka manželství má, tím je nižší pravděpodobnost, že do manželství vstoupí. Hypotéza má dle autorů i přímý vliv na početí dítěte, protože u snižujícího počtu manželství se dá předpokládat pokles plodnosti. Na druhou stranu, dle hypotézy Krantzlera (2014) je v západní společnosti rozvod v dnešní době společensky přijatelnější, než tomu bylo dříve, a díky tomu lidé v manželství necítí takovou bezvýchodnost a nemožnost ukončit vztah, pokud nastanou problémy. To může mít za důsledek fakt, že u jedince při vstupu do manželství nevzniká takové množství úzkostných pocitů a obav z nemožnosti ze svazku uniknout, a tudíž může mít množství uzavřených manželství vzestupnou tendenci.

3.1 Hodnota manželství v čase

Manželství je potřeba vnímat v kontextu s vývojem světa a s ostatními jevy. Svět kolem nás se mění a s ním se proměňují jednotlivé instituce včetně manželství. Někteří odborníci mluví o tom, že manželství je jednotlivými změnami ovlivňováno, jako žádná jiná instituce (Slavík, 1998). Po změně režimu a uvolnění poměrů ve společnosti, které nastalo po revoluci, vedlo k větší otevřenosti výzkumníků k tématu partnerských vztahů. Tyto výzkumy se držely spíše na úrovni obecné struktury populace a věnovaly se jen v malé míře kvalitativnímu studiu manželství nebo partnerského soužití. Mezi známé výzkumy patří například *Rodina 96* (1996), výzkum, který zkoumal formy partnerského soužití a prorodinnou atmosféru, dále výzkum *Formy rodinného života mladé generace* (1996), jenž byl zprostředkován Sociologickým ústavem Akademie věd (Fialová, 2000).

Jeden z prvních výzkumů, který se zabýval přímo problematikou a hodnotami manželství, formami soužití a rodinného chování z pohledu mladých lidí, je výzkum z roku 1997 s názvem *Mladá generace*. Výzkumu se účastnilo téměř 1300 respondentů ve věku mladé dospělosti - 18-29 let (Sociologický ústav, 1997).

Z výsledků výzkumů lze říci, že manželství i rodina byly v české společnosti před 20 lety velmi důležité i přesto, že byl v tomto období zaznamenán úbytek uzavřených manželství. Lidé manželství řadili na vrchol svých hodnotových žebříčků. Z výzkumů

můžeme usuzovat, že manželství lidé vnímali jako instituci s praktickým významem, ale zároveň i jako vyšší morální hodnotu. A přestože v podobném období narůstala tolerance alternativních forem soužití, bylo manželství stále pro velkou část společnosti nezpochybnitelnou hodnotou. Výsledky průzkumu *Mladá generace* ukazovaly, že více jak 90 % mladých preferuje jako formu soužití manželství a ve svém životě o něj usiluje. Nesezdané soužití plánovalo přibližně 9 % účastníků výzkumu. Ti, kteří preferovali jako formu partnerského vztahu kohabitaci, oceňovali v osobním životě nezávislost a možnost ukončení vztahu bez formálních náležitostí. Preferenci manželství pak volili jedinci, kteří nemají rádi změny, pocházejí z úplné a fungující rodiny anebo mají určité náboženské přesvědčení (Fialová, 2000).

Proměnu hodnoty manželství náležitě a zdařile zachycuje dokumentární časosběrný projekt, který v čele s dokumentaristkou Helenou Třeštíkovou vznikl na počátku 80. let. Po dobu několika let se zabývala jednotlivými okamžiky ze společných životů několika novomanželských párů. Projekt s názvem „*Manželské etudy*“ se setkal s velmi pozitivní odezvou, stal se úspěšným, což tvůrce inspirovalo ke tvorbě několika dalších navazujících cyklů. V podobném duchu pak pokračovala i dcera Třeštíkové, Hana, jež natočila cyklus „*Manželské etudy: Nová generace*“. Díky těmto projektům vznikly zajímavé studie vypovídající mnohé o instituci manželství. V jednotlivých snímcích jsou zachyceny proměny lidí a vztahů, které nabízí konfrontaci párů s původními očekáváními od vzájemného svazku. Každý díl začíná vstupem páru do svazku manželského – sňatkem. Dokumentaristky se často ptají, jakou hodnotu má pro participanty manželství, proč do manželství vstupují. Mnozí z účinkujících vypadají otázkou překvapení. „*Proč si ho беру, no je s ním legrace, zábava, smějeme se spolu.*“ (Zuzana a Lukáš, ČT2, 11. 12. 2019). U výpovědi účastníků je možné pozorovat rozdílné pohledy na manželství a také si všimnout rozdílné hodnotové orientace jedinců. Vnímání hodnoty manželství se napříč participanty cyklu velmi liší. Velkou výhodou je časosběrný koncept dokumentu, kdy je možné pozorovat jednotlivé vývoj manželství ve velkém časovém rozpětí. Dokumentární cyklus je možné považovat za hodnotné a nefalšované zprostředkování běžného života v manželství a odkazuje tak na hodnotu manželství napříč českou společností (Česká televize, 2006). Na proměnu hodnoty manželství, mimo konkrétních případů manželských párů, ukazují také otázky, které dokumentaristky v jednotlivých časových etapách mladým párům pokládají. Od 80. let až doposud se totiž výrazně změnily i formy, skrze které autorky cyklů jednotlivce zpovídají a kladou jim otázky týkající se postavení manželství v jejich hodnotových žebříčcích.

3.2 Motivace k uzavření manželství

Hovoříme-li o hodnotě takové instituce, jejíž přijetí obnáší velké životní změny, musíme do úvah zahrnout motivaci k uzavření manželství. Zamyslíme-li se nad motivačními oblastmi jedince, pokládáme si otázku, jaké jsou jeho důvody, proč by měl do manželství vstoupit. Proč by lidé měli volit cestu manželského soužití? Proč by měli formálně potvrzovat svoji lásku? Nebylo by vše snadnější bez formalizace partnerského soužití? Dle Opatrného (2018) je v dnešní době již pro mnohé současníky tradiční manželství záležitostí minulosti. Velká část z nich totiž nenachází dostatečnou motivaci, potažmo odvalu pro uzavření tak definitivního pouta jako je manželství, pozorující často nezdary partnerských vztahů rodičovské generace a svých vrstevníků (Opatrný, 2018).

Cohnova studie (2013) zkoumající hlavní motivy k uzavření sňatku a rozdíly mezi jedinci, kteří žijí v manželství, a těmi, kteří nežijí v manželství, uvádí následující údaje. Přes 93 % respondentů žijících v manželství zvolilo jako motiv ke vstupu do svazku lásku. U jedinců, kteří v manželství nežijí, motiv lásky volilo 84 % z nich. Druhým nejvíce zastoupeným motivem bylo uzavření závazku, který bude celoživotní. Z lidí žijících v manželství volilo tento motiv 87 %, kdežto mezi těmi, kteří v manželství nežijí, tento motiv volilo jen 74 %. Jeden z důvodů téměř 15 % rozdílu mezi vdanými/ženatými a svobodnými může být ten, že pro lidi, kteří v manželství nežijí, není uzavření celoživotního svazku tak hodnotným krokem jako pro ty, kteří tak již učinili. Další motivy k uzavření manželství byly stabilní společenství partnera, touha po potomcích nebo finanční stabilita.

Z výzkumu Hegerové (2014) vyplývá, že přibližně 40 % mladých dospělých Čechů vstupuje do manželství primárně kvůli lásce. Následný důvod k uzavření manželství, ke kterému se hlásilo 35 % respondentů, bylo dodání oficiální podoby vztahu, právní jistoty a finanční zajištění rodiny. Náboženství, jako motivaci k uzavření sňatku, volila necelá 2 % účastníků výzkumu. Park a Je (2019) se také ve své studii zabývali identifikací konkrétních faktorů, které ovlivňují vstup do manželství u mladých jedinců. Jejich kvantitativní výzkum zahrnoval necelých 180 vysokoškoláků. Dle výsledků úroveň motivace ke vstupu do manželství pozitivně koreluje s postojem k manželství, pohledem a připraveností na rodičovství a psychologickou vyzrálostí. Psychologickou připraveností jakožto motivací ke vstupu do manželství se zabývala také studie Kashirskaya, Zholudeva a Skrynnika (2015). Koncept autorů představuje psychologickou připravenost na manželství jako osobní formaci, jejíž základní systémové komponenty jsou hodnotové orientace, motivace k manželskému soužití, určité postoje a očekávání a myšlenky na manželství obecně. Dle

výsledků studie psychologická připravenost na manželství představuje kompletní systém, ve kterém spolu všechny jednotlivé komponenty souvisí. Odlišnosti v síle korelačních vztahů mezi skupinami autoři vysvětlují tím, že připravenost na manželství jako osobní formace může mít různou strukturu organizace jeho složek. Každopádně se jedná o formát, který ovlivňuje rozhodování vstupu do manželství.

3.2.1 Potřeba soužití v páru

Uspokojení potřeby emočního soužití, včetně uspokojení sexuálních potřeb, je dle Langmeiera a Krejčířové (2006) jedním z důvodů, proč lidé vstupují do manželství. Většina lidí žije sexuálním životem před manželstvím (Lyons, Manning, Longmore, & Giordano, 2014) a velká část společnosti žije sexuálně i mimo partnerské vztahy (Grello, Welsh, & Harper, 2006). Zajímavým faktem dle Willoughby (2011) je zjištění, že jsou to paradoxně ti, jež mají vysokou míru sexuálních zkušeností, kdo věří, že v lidském životě má manželství vysokou hodnotu. Přestože v dnešní době je velká část lidí sexuálně aktivních mimo partnerský vztah a nebrání se intimnímu sblížení s náhodným člověkem (Lyons et al., 2014), v podstatě lidské bytosti dle nadále hlavně touha po stabilním, stálém partnerovi, se kterým je možné vytvořit kvalitní vztah (Mikulincer & Shaver, 2010). Manželství je proto pro ně přirozeným vyvrcholením potřeby nalezení jistoty, stability a důvěry v partnerském soužití včetně sexuálních potřeb.

Nezbytnost lásky, přijetí a spolupatříčnosti je dle Maslowa (2014) jednou ze základních lidských potřeb, které člověku slouží k dosažení vrcholu bytí v podobě seberealizace. Soužití v manželství teoreticky představuje určitou stabilitu a jistotu, která člověku poskytuje pocit přijetí, oddanosti a důvěry. Manželský vztah může vnést do života jedince určitý význam, skutečný smysl bytí v podobě trvalého závazku a vlivu na druhého člověka. Zároveň může představovat bezpečí v podobě pocitu toho, že jsme opravdu milováni a přijímáni (Crabb, 2013). Zajímavý pohled pak nabízí Fromm (2015), který definuje lásku k druhému jako, uzavření svazku, kdy jedinec neočekává žádnou záruku, dává celého sebe samotného v naději, že jeho láska vytvoří lásku v milovaném člověku.

Soužití v interpersonálním intimním vztahu, v manželství, a integrace z toho vyplívajících emočních prožitků do jeho osobnosti má následně stěžejní dopad na zdraví zainteresovaných jedinců. Emoční přínosy vyplívající ze soužití jedinců v blízkém kvalitním vztahu v podobě manželství jedince výrazně snižuje rizika onemocnění lidského organismu (Smith, Baron & Grove, 2013). Ke stejným výsledkům dospěl i longinuíální výzkum (Waldinger, 2015), který zkoumal přes 70 let to, co dělá člověka v životě

šťastným. Primárním činitelem se dle dosavadních výsledků ukazují dlouhodobé kvalitní partnerské vztahy, které kromě pozitivního působení na pocit štěstí, mají výrazný vliv na fyzické zdraví jedince. Lidé, kteří ukončili své vztahy, byli rozvedení nebo přetrvávaly v nefunkčních vztazích, měli výrazně horší zdravotní komplikace než ti, kteří vykazovali dlouhodobě spokojené manželství.

V české společnosti je koncept manželství úzce spojován s úvahami o potomcích (Výrost & Slaměník, 2008). V učebnicích vývojové psychologie se uvádí, že jedním z primárních motivátorů pro vstup do manželství je touha založit rodinu. Vývoj jedince v dospělosti dojde do určitého životního stádia, kdy se v něm vzbudí touha po předání životní zkušenosti, touha po dětech a prožívání jejich radostí a vývoje (Langmeier & Krejčířová, 2006; Thorová, 2015). Dle Eriksona (1963) je jedinec ve střední dospělosti vystaven tzv. konfliktu reprodukce a stagnace. Po období, kdy jedinec v mladém věku řešil otázku intimity a izolace přichází období, kdy osobnost s narůstajícím věkem sílí a jedinec cítí potřebu předat odkaz sebe samotného. Člověk cítí potřebu být potřebný, vychovávat, předávat, cítit vzájemnost a taky se dělit. V tomto případě může být manželství chápáno jako krok k dosažení touhy po předání kusu sebe samého. Pakliže se jedinec nachází ve střední dospělosti ve stádiu stagnace, kdy je jeho primární zájem starat se především sám o sebe, nemá potřebu se dělit, netouží po vzájemnosti, a rodičovství pro něj tudíž představuje více úbytku než přínosu, postrádá tento zásadní motivační prvek.

3.2.2 Finanční rovina

Některé studie ukazují, že vliv na uzavření sňatku mají finanční okolnosti, které jsou spojeny se vstupem partnerů do manželského svazku. Někteří odborníci se shodují, že u jedinců s lepšími ekonomickými vyhlídkami je pravděpodobnější, že vstoupí do manželství a že v něm setrvají (Sweeney, 2002; Carlson, McLanahan, & England, 2004). Dle studie (Cohn, 2013) v západní společnosti až třetina lidí udává jako motiv ke vstupu do manželství mimo jiné i finanční okolnosti. Z ekonomického pohledu může manželství představovat finanční stabilitu, oporu a určité zabezpečení.

Dle kvalitativní studie Smocka, Manninga a Portera (2005) finance vstupují do rozhodování o vstupu do manželství v několika rovinách. Zprvu je pro pár rozhodující, zda vnímají, že mají dostatek finančního zabezpečení, aby svatbu mohli realizovat. Také mnoho párů pokládá za podstatné, zdali jsou na manželství ekonomicky připraveni. Určitá ekonomická vyzrálost nejčastěji zahrnuje vlastní bydlení, vymanění se z dluhů a finanční

stabilitu zahrnující určitou rezervu. Souhrnně řečeno je pro mnohé finanční připravenost podmiňujícím faktorem ke vstupu do manželství.

Finanční nedostatky do jisté míry ovlivňují vstup do manželství jak pozitivně, tak negativně. Jeden z pohledů je, že nedostatek peněz má vliv na větší konfliktnost vztahů, což snižuje pravděpodobnost touhy po sňatku. Vstup do manželství je v představách mnoha lidí spojen s velkým finančním výdajem a je tedy vnímán jako vidina finančního závazku. Dalším faktorem je rizikové chování a dluhy partnera, za které by měl druhý v páru po uzavření sňatku zodpovědnost. Finanční potíže v souhrnu mohou určitým způsobem bránit v manželství (Smock, Manning & Porter, 2005). Na druhou stranu, v mnohých státech přináší manželství určité zvýhodnění, a tudíž je pro pár výhodnější do manželství vstoupit. Např. v České republice vstup do manželství přináší několik finančních výhod. Při uzavření manželského svazku je možné čerpat určité slevy na daních a důchodové výhody, které při nesezdaném soužití není možné využívat. Jedná se například o slevu na dani na manželku/manžela, vdovský nebo vdovecký důchod a pro podnikatele a podnikatelky pak plynou výhody ze statusu zaměstnance jako spolupracujícího manžela nebo manželky (Gola, 2016).

Přestože v české společnosti jsou lidé žijící v manželství určitým způsobem finančně zvýhodňováni, může být soužití pro některé nesezdané páry díky opatřením určeným matkám samoživitelkám finančně výhodnější. Lidé, kteří jsou v určité životní a ekonomické situaci mohou získat od státu podporu, na kterou by vstupem do manželství neměli nárok. I to může být jeden z důvodů, který od vstupu do manželství odrazuje (Soukupová & Sunega, 2006). Dle studie Barigozziho, Cremera a Roedera (2019) se paradoxně ukazuje, že částečné zvýhodnění lidí žijících v manželství v daňové politice určitého státu naopak nemusí zákonitě snižovat pravděpodobnost toho, že se pár rozhodne do manželství vstoupit. A současně ve státech, kde při vstupu do manželství následuje určitá daňová penalizace, tato situace páry od vstupu do manželství stejně neodrazuje. Každopádně, ať už je rozhodujícím faktorem daňová úleva či penalizace spojená s uzavřením manželství, takový vztah většinou z dlouhodobého hlediska není vysoké kvality (Barigozzi, 2019).

3.2.3 Církevní učení

Dle některých odborníků je často pro členy církve velkou motivací ke vstupu do manželství jejich náboženské cítění (Harris, Tilg & Knight, 2015). V římskokatolické církvi je svazek manželský, jak bylo již výše zmíněno, jednou ze svátostí, které představují

stěžejní část církevního učení. Doporučení a zásady církve se vůči hranicím partnerského soužití velmi jasně vymezují. Římskokatolická církev principiálně neuděluje požehnání nesezdanému soužití partnerů bez vstupu do manželství. Ve své podstatě jednotlivci, kteří nechtějí z různého důvodu skrze manželství uchopit partnerský a intimní vztah jako nerozlučitelný, bezpodmínečný, odevzdaný vztah žitý v upřímné lásce, nesouzní s přesvědčením církve o Božím plánu s člověkem (Szabo, 2014).

Křesťanská výchova směřuje jedince k zahrnutí církevního učení do svých životních přesvědčení. Správná cesta partnerského soužití je pro člena církve zobrazena skrze vstup do manželství, odevzdání se vztahu, který je ztvrzen Božím požehnáním a je nerozlučný lidským konáním. Křesťanská výchova zároveň nabádá jedince ke kritickému myšlení a svéprávnosti ve svých životních úkonech. Projevuje se svobodně přijatou zodpovědností a mravní zralostí, která vytváří bdělé svědomí, což pro člena církve znamená neustálou snahu o nahlížení na své jednání ve světle evangelia (Kompodium sociální nauky církve, 2008). Cílem úvah o partnerských vztazích je snaha pracovat v zájmu křesťanské etiky, která pracuje se základním rozhodnutím jedince konat dobro a neublížovat svým jednáním okolnímu světu. Lidské jednání není pouze momentálním projevem konkrétního okamžiku, ale pochází z určitého základního postoje, který ovlivňuje svět kolem nás (Rotter, Valihrachová & Váňa, 1997). Manželství je tak celoživotní proces, který zahrnuje vysokou míru zodpovědnosti. Církev jedinci umožňuje skrze přípravu na manželství zvážit míru připravenosti na takový závazek, aby svým rozhodnutím nikomu neublížil.

V římskokatolické církvi je tedy instituce manželství určitým posláním v životě člověka a skrze svoji podstatu bezpodmínečné lásky, přijetí nerozlučitelného závazku a touhy po založení rodiny je velmi hodnotnou institucí (Opatrný, 2018). Jelikož římskokatolická církev zastává názor, že sexualita a společné soužití patří pouze do manželství, u některých jedinců může být motivací pro vstup do manželství právě touha konat v souladu s církevním učením.

VÝZKUMNÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍLE PRÁCE

Manželství je institucí, která je pro vývoj společnosti a budoucích generací podstatnou součástí. Mimo rozhodnutí člověka posunout partnerský vztah na vyšší úroveň a převzít určitou zodpovědnost za své jednání je svazek manželský přímo spjat i s myšlenkami na založení rodiny. To, jakou hodnotu pro jednotlivce instituce představuje, má přímý vliv na to, jak se bude následně rozvíjet a měnit. Manželství může být napříč společnostmi vnímáno značně rozdílně, z toho důvodu jsem zahrнула do výzkumu členy církve a současně lidi bez náboženského přesvědčení. Hodnota manželství může pro každého představovat rozdílné kvality a jedinci mohou svazek chápat v odlišných dimenzích. Na samotnou instituci manželství lze nahlížet z mnoha úhlů, s čímž se pojí i rozlehlý hodnotový horizont, který může být této instituci přiřazován.

K rozboru obecné roviny hodnoty manželství zahrnuji do práce otázky spjaté s církví a křesťanský pohled na manželství. Vnášeji do úvah o manželství další rozměr. Konkrétně jsem zvolila církev římskokatolickou, protože se k ní v České republice hlásilo při posledním sčítání lidu polovina ze všech věřících lidí (Český statistický úřad, 2014) a protože k ní mám osobně nejbližší. Zároveň se otázkou manželství římskokatolická církev zabývá do hloubky a přináší mnohá stanoviska, která se přímo či nepřímo týkají hodnotového postoje jedince k manželství.

Cíl práce je vymezit, co v dnešní době manželství pro jedince znamená, jaký pro ně má smysl a kde v jejich struktuře hodnot se tato instituce nachází. Práce se také zaměřuje na zmapování motivací, které jedince přivedly k názoru, že manželství má dostačující smysl na to, aby partneři do manželství vstoupili, a v jakém rozsahu lidé uvažují nad tím, co svazek manželský představuje. Cíl práce je analyzovat pojetí hodnoty manželství členů církve a lidí bez náboženského přesvědčení a zároveň porovnat, jestli se jejich názory liší, nebo jejich náboženské přesvědčení na vnímání hodnoty manželství vliv nemá.

Většina dosavadních studií se zabývá příbuznými tématy z kvantitativního úhlu pohledu především pro možnost vyšší míry zobecnitelnosti výsledků. Cílem této práce je zaměřit se skrze kvalitativní výzkum na podrobnější okolnosti vnímání hodnoty manželství. Skrze podrobné zkoumání bych ráda analyzovala podstatu hodnoty manželství a pocity které jsou pro ně s institucí manželství spjaté.

4.1 Výzkumné otázky

Na základně vymezení výzkumných cílů práce vzniklo několik následujících výzkumných otázek:

VO1: Jaké jsou podněty, které vedou k tomu, že jedinec začne uvažovat o manželství?

VO2: Jaké pocity jedinci prožívali v souvislosti se vstupem do manželství?

VO3: Jaké hodnoty v sobě skrývá instituce manželství a jakou hodnotu má svazek v životech jedinců?

VO4: Liší se pohled na hodnotu instituce manželství u členů církve a lidí bez náboženského přesvědčení?

5 METODOLOGICKÝ RÁMEC A POUŽITÉ METODY

Vzhledem ke snaze o podrobný popis zkušeností a způsobu vnímání hodnoty manželství jednotlivých respondentů jsem zvolila jako vhodný přístup kvalitativní. Jedná se o typ výzkumu, který nám umožňuje získat detailní informace, které nejsou na první pohled patrné, a pomáhá nám hlouběji porozumět podstatě jevů, o nichž máme spíše obecné informace. Takové poznatky by se náročně podchycovali kvantitativními metodami (Hendl, 2016). Dle Švaříčka a Šed'ové (2014) je záměrem výzkumníka, který provádí kvalitativní výzkum, rozkrýt a prezentovat to, jak jedinci prožívají, rozumějí a vytvářejí sociální realitu.

Kvalitativní výzkum umožňuje výzkumníkovi během výzkumu pozměnit strukturu původně zamýšleného výzkumu. To otvírá možnosti zaměřit se na takové oblasti, které jsou pro zkoumanou populaci stěžejní, což může vyplynout až při samotném procesu. Výzkumník zjišťuje až v průběhu výzkumu, jakou významnost mají jednotlivé proměnné a jak se vzájemně ovlivňují (Miovský, 2006). Možnost změny směru výzkumu dává výzkumníkovi možnost přinést kvalitní výsledky, které odráží aktuální situaci v dané populaci.

V představovaném výzkumu se objevovala vcelku citlivá a intimní témata, která by bylo náročné zkoumat skrze výzkum, který by neobnášel osobní kontakt s respondentem, jenž je pro kvalitativní přístupy typický. Přímý kontakt s účastníky výzkumu s výzkumníkem umožňuje vytvoření důvěrnějšího vztahu, díky kterému můžeme získat podrobnější poznatky z nitra jedince. Upřímnost a opravdovost vztahu je součástí základních kritérií validity. Výzkumník, který pokládá dotazy participantům výzkumu je součástí výzkumu a má přímý vliv na jeho proces, a to svými postoji, zkušenostmi, názory a předpoklady (Miovský, 2006).

5.1 Typ výzkumu

Mezi odborníky není možné určit jednotné dělení typů kvalitativního výzkumu. Příčina nejednotnosti je způsobena odlišnou terminologií a teoretickými přístupy, které sahají do starých filozofických a historických škol. Pro tuto práci je vhodné rozdělení dle

Miovského (2006), který rozdělil kvalitativní výzkum na pět základních typů. Mezi ně patří případová studie, analýza dokumentů, kvalitativní evaluace, terénní výzkum a kvalitativní experiment. Tyto typy a jejich kombinace pokrývají znatelnou část studií využívající kvalitativní přístup.

Povahově tato práce nejvíce odpovídá případové studii, kdy skrze analýzu jednotlivých případů můžeme pozorovat, porozumět a vysvětlit určitý úkaz v jeho komplexnosti, což přináší podrobnější a přesnější vyobrazení zkoumaného tématu (Miovský, 2006). Tento typ výzkumu se hodí pro zkoumání vnímání hodnoty manželství v kontextu individuálního pojetí této instituce a v kontextu jejich pojetí životů i náboženského přesvědčení. Cílem bylo popsat a porovnat jednotlivé případy ze dvou cílových skupin.

5.2 Metoda sběru dat

Potenciální účastníci výzkumu byli oslovováni několika různými způsoby. S ohledem na to, že zkoumaná populace má ve společnosti velké zastoupení, nebylo náročné získat potřebná data. Oslovila jsem několik známých, se kterými nejsem v příbuzenském vztahu, a představila jsem jim výzkum. V případě, že souhlasili s výzkumem, často byli ochotni předat kontakt na někoho z jejich blízkého okolí, kdo byl ochotný se také výzkumu zúčastnit. Potenciální účastníky jsem většinou kontaktovala buďto telefonicky nebo skrze sociální síť.

Pro zkoumaný výzkumný problém jsem za nejvhodnější metodu sběru dat zvolila hloubkové polostrukturované interview. Tato metoda je charakteristická několika předem stanovenými tematickými okruhy, kterým se výzkumník během rozhovoru věnuje. Na rozdíl od strukturovaného interview je metoda méně organizovaná a většinou umožňuje zaměřovat pořadí jednotlivých tematických okruhů s cílem vytěžit od účastníka výzkumu největší možné množství poznatků (Hendl, 2016). Hloubkový rozhovor s neformálním podtextem participantovi umožňuje vyjadřovat své postoje, pocity a názory relevantní ke zkoumané problematice, což přináší podrobné poznatky o zkoumaném jevu. Dle Kaufmanna (2010) by měl být jedinec výzkumníkem vnímán jako aktivní tvůrce reality a nikoli jako představitel určitých struktur. Postoj, který tazatel zaujímá vůči účastníkům výzkumu, má nezanedbatelný vliv na poznatky, které z interview získáme. K rozhovorům jsem se snažila přistupovat se zájmem o konkrétní jedince a nikoliv pouze o čisté odpovědi na mnou pokládané otázky.

V rámci přípravy výzkumu jsem předem vymezila okruhy témat, která bych chtěla s účastníky probrat. Tematické oblasti vznikly na základě teorií hodnot, motivačních systémů (Giménez & Tamajón, 2019; Schwartz et al., 2012) a lidských potřeb (Myers, Abell & Sani, 2014; Maslow, 2014). Byly brány v úvahu publikované české i zahraniční výzkumy zaměřené na pojetí hodnoty manželství v současné době i v minulosti (Kreidl & Moravcová, 2014; Krantzler, 2014; Alesina & Giuliano, 2007; Fialová, 2000). U relevantních participantů jsem zahrnula i témata vztahující se k římskokatolické církvi, u kterých jsem vycházela z několika zahraničních studií (Harris, Tilg & Knight, 2015; Rosenbaum & Weathersbee, 2013). Vzniklo 6 tematických okruhů: *motivace k manželství*, *připravenost na manželství*, *pocity pojící se se vstupem do manželství*, *míra nerozlučitelnosti svazku*, *význam manželství* a *církev a manželství*. Poslední téma bylo diskutováno pouze s těmi, kteří vnímají určitou přítomnost církve ve svém životě.

Veškeré rozhovory proběhly formou osobního setkání na místě pobytu participanta, většinou na veřejném místě nebo v jeho domácím prostředí. Cílem bylo sejít se na místě, kde by bylo možné vytvořit spolu s ohledem na přání účastníka pohodlné prostředí, ve kterém se bude cítit příjemně. Na začátku setkání záleželo na okolnostech situace, ale většinou rozhovor začal neutrálními tématy k navození příjemné atmosféry a následně bylo navázáno na představení výzkumu a osvětlení důvodu našeho setkání. V začátku rozhovoru byli účastníci dotazováni na základní demografické údaje (kraj bydliště, věk, délka manželství, počet dětí a jejich věk). Hlavní částí setkání byl rozhovor, který byl po získání ústního souhlasu k nahrávání zaznamenán na diktafon. Většinou rozhovory trvaly 40 až 80 minut.

5.3 Etika výzkumu

Při realizaci výzkumu bylo dbáno na etické aspekty výzkumného projektu. Z hlediska etického je primárním parametrem kvalitativního výzkumu zařídit, aby účastníci výzkumu nebyli jakkoli poškozeni. Bylo chráněno jejich soukromí a osobní údaje, aby žádné informace nemohly být zneužity ve špatný prospěch participantů. Zároveň bylo třeba zajistit, aby účastníci byli obeznámeni se všemi okolnostmi, které se s výzkumem pojí a upřímně souhlasili s účastí v projektu. Z odlišného úhlu pohledu je nezbytné klást důraz na kritické zkoumání a určit si za cíl rozšíření vědeckého poznání v určité tematické oblasti, což obsahuje ctění správných postupů výzkumu a zajištění určité míry objektivity (Drozděnová, 2010).

Během sběru dat bylo dbáno na dodržování důstojnosti vůči účastníkům výzkumu a byl kladen důraz na předcházení situacím, které by mohly participanty poškodit. Participanti byli seznámeni s účelem a podrobnostmi výzkumu a bylo jim vysvětleno, co účast ve výzkumu obnáší a jaký přínos jejich participace může přinést. Veškerá získaná data vzešla od jedinců, kteří si byli plně vědomi toho, že jsou součástí konkrétního výzkumu. Mimo ústní souhlas s účastí ve výzkumu byl participantům předložen k podpisu informovaný souhlas, ve kterém stvrdili účastníci i formální cestou souhlas se zařazením do výzkumu (*viz příloha č. 1*).

Nahrávky z diktafonu byly po přepsání ze zařízení smazány a záznamy z rozhovoru včetně demografických údajů byly uloženy na zařízení, ke kterému neměl kromě výzkumníka nikdo jiný přístup. Účastníci byli informováni o procesu anonymizace a byli ujištěni, že poskytované informace se nebudou vyskytovat v žádném prostoru spojené s jejich pravým jménem. Po přepsání rozhovorů byli účastníci vedeni pod smyšleným jménem, které nemělo žádnou spojitost s jejich skutečným jménem. Ve výzkumné části této práce jsou v textu výpovědi jedinců za citacemi identifikovány těmito pseudonymy.

Účastníci výzkumu neměli za účast slíbenou žádnou finanční odměnu a nebyli vázáni žádnými formálními úpravami. Měli možnost kdykoli ukončit svou účast ve výzkumu bez udání konkrétního důvodu. Jeden z účastníků možnost využil a z důvodu příliš intimních otázek si nepřál, aby byla jeho výpověď zahrnuta do vyhodnocování výzkumu. Není známo, že by během výzkumu došlo k etickému pochybení.

6 VÝZKUMNÝ SOUBOR

V této kapitole je představen výzkumný vzorek, důvody k jeho zvolení, vymezení kritérií, popis metody výběru vzorku a popis konkrétních účastníků výzkumu. Výzkumný soubor tvořili jedinci, kteří žijí v mladém manželství. Soubor byl zvolen na základě toho, že v počátcích manželství mají jedinci v čerstvé paměti poznatky, které se týkají vnímání hodnoty manželství. Doba, kdy se rozhodli vstoupit do manželství, není dlouhá natolik, aby si nebyly schopni vybavit pocity a primární úvahy, které se vynořovaly spolu s rozhodnutím ke vstupu do manželství. „*Mladé manželství*“ je relativní pojem. Inkluzivním kritériem pro zařazení účastníka do výzkumu bylo, aby se nacházel v manželství alespoň půl roku od sňatku a manželství netrvalo déle než 10 let. Zmiňované kritérium bylo podstatné pro vytěžení co největšího množství informací týkající se mladého manželského soužití. Doba v manželství byla také omezena z toho důvodu, že svazek má tendenci se v průběhu vyvíjet a proměňovat. Vymezením určitého stádia stáří manželského svazku je větší pravděpodobnost, že se jedinci nachází v podobném stádiu vývoje.

Výzkumný soubor je složen ze dvou skupin, které dělí vztah k náboženskému životu. Více jak polovina souboru žije s náboženským přesvědčením, považuje se za praktikující členy římskokatolické církve a přikládají určitou důležitost církevnímu učení. Druhá část souboru je tvořena jedinci, kteří žijí bez náboženského přesvědčení a nepovažují se za praktikující členy žádné církve, přestože někteří oficiálně členy církve skrze křest jsou. Výzkumný vzorek nebyl rozlišován dle dimenze víry. Primárním důvodem byla náročná uchopitelnost konceptu víry a široká rozmanitost chápání tohoto pojmu. Mnozí z těch, kteří se nehlásí k žádnému náboženství, se za věřící považují, včetně některých z účastníků tohoto výzkumu. Pro výzkum není koncept víry stěžejní téma. Skupina v souboru, kterou tvoří praktikující členové římskokatolické církve, zastupuje populaci, která vnímá církevní učení jako stěžejní pro své životy. Napříč jedinci, kteří se považují za věřící, nemusí být vždy podmínkou, že se v životě řídí filozofií některé církve. Z toho důvodu je pro tento výzkum podstatné vnímání důležitosti církevního učení, konkrétně římskokatolické církve.

Účastníci byli vybráni skrze nepravděpodobnostní metodu výběru výzkumného vzorku, konkrétně metodou záměrného výběru, která je charakteristická pro kvalitativní

přístupy. Přesněji se jednalo o prostý záměrný výběr. Dle Miovského (2006) se jedná o výběr, při němž cíleně vyhledáváme participanty podle jejich určitých vlastností. V případě této metody je kritériem výběru předem zvolená vybraná vlastnost nebo její projev a také určitý stav, ve kterém se jedinec nachází (Hendl, 2016). Na základě předem daných inkluzivních parametrů byli vyhledáváni jedinci skrze kontakty výzkumníka a sociální sítě. Tato metoda byla zvolena z důvodu nalezení jedinců, kteří chtějí věnovat určité množství času výzkumu bez nároku na honorář. Jelikož kvalitativní výzkum od účastníka vyžaduje poměrně mnoho času, zvýšená míra ochoty jedinců byla nepostradatelná.

Výzkumný vzorek sestával z 10 účastníků, kteří poskytli rozhovor pro účely této práce. Jeden z účastníků zažádal o vyřazení z analýzy dat, protože mu nebylo příjemné sdílet osobní informace, která mi během rozhovoru poskytnul. Rozhovor byl z tohoto důvodu přerušen po přibližně 30 minutách. Navzdory ujišťování výzkumníkem o anonymizaci dat neměl zájem být nadále součástí.

Výzkumný vzorek zahrnuje respondenty od věku 23 - 40 let, z nichž 5 účastníků jsou ženy a 4 muži. Respondenti pocházejí z 5 rozdílných krajů. Více jak polovina z nich má vysokoškolské vzdělání. Délka jejich manželství se pohybuje mezi 1 až 10 lety. Průměrný věk žen, ve kterém vstoupily do manželství, je ve výzkumném vzorku 26 let. Mezi muži je průměrný věk vstupu do manželství o dva roky více, tedy 28 let.

Tabulka 1: Osobní a demografické údaje účastníků výzkumu

Pořadí	Účastník	Pohlaví	Věk	Vzdělání	Kraj	Počet let v manželství	Náboženské přesvědčení
1	Lucie	žena	31	ŠŠ	Jihomoravský	2	bez
2	Jakub	muž	31	VŠ	Zlínský	2	bez
3	Klaudie	žena	30	VŠ	Praha	1	bez
4	Monika	žena	38	VŠ	Středočeský	10	ano
5	Lukáš	muž	40	VŠ	Středočeský	10	ano
6	Ema	žena	23	VŠ	Praha	1	ano
7	Veronika	žena	24	SŠ	Středočeský	2	ano
8	Marek	muž	24	SŠ	Středočeský	2	ano
9	Oliver	muž	32	VŠ	Jihočeský	1	bez

6.1 Účastníci výzkumu

První respondentkou byla Lucie, na kterou jsem dostala kontakt od spolužáka. S Lucií jsme se po telefonické domluvě sešly v kavárně v Olomouci. Rozhovor trval déle než hodinu. Lucie pracuje jako team leader. V manželství je necelé dva roky a nemají s mužem žádné dítě. Lucie byla nedávno pokřtěná kvůli přání manžela pro možnost přijetí svátosti manželství. Rozhodnutí vstoupit do církve nepřišlo plně z jejího rozhodnutí. Není praktikujícím členem církve a její přesvědčení se příliš neshoduje s učením římskokatolické církve. Z toho důvodu byla ve výzkumu považována za jedince bez náboženského přesvědčení.

Druhým respondentem byl Jakub. Oslovila jsem ho skrze sociální síť, zdali by měl o účast ve výzkumu zájem. Po telefonické domluvě jsme se sešli v kavárně v Olomouci. Rozhovor trval přibližně hodinu a půl. Jakub pracuje jako sociální pracovník. V manželství žije téměř dva roky a má jednoho téměř ročního syna. S manželkou měli civilní sňatek. Jakub je pokřtěný v římskokatolické církvi, ale není praktikujícím křesťanem. Církev jako hodnotu neuznává. Z toho důvodu byl zařazen do skupiny jedinců bez náboženského přesvědčení.

Třetí respondentkou byla Klaudie. Oslovila jsem ji na doporučení od známého přes sociální síť. Sešly jsme se v Praze v kavárně a uskutečnili přibližně hodinový rozhovor. Jako povolání vykonává marketingovou manažerku v nejmenované firmě. V manželství je se svým mužem teprve necelý rok a mají téměř dvouletého syna. Jedná se o druhé manželství Klaudie, první trvalo rok, bylo bezdětné a z úst Klaudie se jednalo o mladistvou nerozvážnost. První ze sňatků byl církevní, primárně kvůli touhám rodinných příslušníků a druhý již proběhl civilně. Klaudie je pokřtěná, ale žije bez náboženského přesvědčení a nežije dle žádného náboženského učení.

Čtvrtou respondentkou byla paní Monika, se kterou jsme se znaly skrze přípravu na manželství. Domluvily jsme se telefonicky na rozhovoru s ní i jejím manželem a bylo mi nabídnuto, abych přijela k nim domů. Rozhovor trval přibližně hodinu, domácí prostředí navodilo pro rozhovor příjemnou atmosféru. Monika pracuje ve zdravotnictví. Ve volném čase s mužem pořádají přípravu na manželství a další kurzy spojené s institucí manželství. V manželství jsou spolu přibližně deset let a vstoupili do manželství skrze církevní sňatek. Měli problém s početím dítěte, po šesti letech snahy se jim narodil jeden syn, kterému jsou

nyní 4 roky. Monika je členem římskokatolické církve, je praktikující členkou a angažuje se v mnohých aktivitách církve. Je konvertitka, cestu k Bohu si našla sama v dospělosti, nebyla v katolické církvi vychovávána.

Pátým respondentem byl Lukáš, manžel Moniky. S manželským párem jsem mluvila nejprve samostatně a následně i společně. Individuální rozhovor s ním trval přibližně hodinu. Lukáš pracuje stejně jako jeho žena ve zdravotnictví. Ve volném čase se podobně jako jeho žena účastní aktivit římskokatolické církve. Lukáš je konvertita a víru objevil až v období vynořující se dospělosti. Víra v jeho životě hraje podstatnou roli a církevní sňatek pro něj byl jasnou volbou.

Šestou respondentkou byla Ema, která je mou známou. Blízký vztah usnadnil domlouvání schůzky a zvýšil její ochotu se mnou uskutečnit rozhovor. Sešly jsme se v jejím pražském bytě, kde jsme vedly rozhovor přibližně hodinu a půl. Domácí prostředí vyvolávalo uvolněnou atmosféru. Ema pracuje jako administrativní pracovnice. V manželství je necelý rok, před svatbou spolu partneři byli dva a půl roku. Je praktikující křesťankou v římskokatolické církve a měli s manželem církevní sňatek. Ema pochází z katolické rodiny a ve víře byla vychovávána. Její manžel nemá žádné náboženské přesvědčení, zprvu rozdílný pohled na církev přinášel do vztahu určité napětí. Manželství je bezdětné.

Sedmou respondentkou byla Veronika, kterou jsem oslovila na základě doporučení svého kamaráda. Po telefonické domluvě souhlasila s rozhovorem a sdělila mi, že její manžel by byl také ochotný se zapojit. Sešli jsme se všichni tři v tiché kavárně v centru Prahy. Nejprve jsem s každým hovořila individuálně a následně jsme další dvě hodiny rozebírali hodnotu manželství s oběma společně. Veronika je studentkou univerzity. V manželství jsou s manželem dva roky a před sňatkem spolu byli ve vztahu čtyři roky. Do svazku vstoupili skrze církevní sňatek. Veronika je členem římskokatolické církve, byla ve víře vychovávána od narození a je praktikujícím jedincem. Manželství Veroniky a Marka je bezdětné.

Osmým respondentem byl Marek, manžel Veroniky. Marek studuje vysokou školu. Je členem římskokatolické církve, ke které konvertoval, když mu bylo 16 let. Nepochází z katolické rodiny a nebyl vychováván v křesťanském učení. Je praktikujícím jedincem a víra je nedílnou součástí jeho i Veroniky života.

Devátým a zároveň posledním respondentem byl Oliver, manžel Emy. Při setkání s Emou jsem obdržela kontakt na Olivera s tím, že neví, jestli bude ochotný se mnou

rozhovor provést. Po telefonické domluvě a představení výzkumu jsme se s Oliverem domluvili na schůzce v kavárně v Praze. Setkání trvalo přibližně hodinu. Oliver pracuje ve finančnictví. Do manželství, ve kterém jsou s Emou necelý rok, vstoupili skrze církevní sňatek. Oliver nemá žádné náboženské přesvědčení, církev mu nebyla v minulosti sympatickou institucí, během vztahu s Emou se jeho názor lehce změnil. Několikrát spolu navštívili oddávajícího v rámci přípravy na vstup do manželství skrze římskokatolickou církev. Církevní sňatek Oliver zvolil na žádost své snoubenky.

7 METODY ZPRACOVÁNÍ DAT

7.1 Příprava dat před analýzou

Prvním krokem po dokončení rozhovorů byla fáze doslovné transkripce audio záznamů do textového dokumentu. Kromě odpovědí na pokládané otázky, rozhovor také obsahoval mnoho dalších kvalit mluveného projevu jako styl mluvy, emoční zabarvení nebo pomlky ve vyjadřování. Přepisování bylo věnováno podstatné množství času, protože během přepisu je možné nepozorností přijít o cenná data a může dojít ke zkreslení výpovědí, současně může být během přepisu posílena interpretační báze (Miovský, 2006). Dále byla provedena redukce prvního řádu, při které byl přepsaný materiál upraven do plynulejší verze. Byly odstraněny nepotřebné pasáže, které nebyly relevantní ke zkoumanému tématu nebo neměly žádnou výpovědní hodnotu. Redukce tak vytvořila vhodnější materiál k následné analytické práci.

7.2 Analýza dat

Analytická práce s daty byla zpracována pomocí tematické analýzy. Vyprávění na téma hodnoty manželství u členů církve a těch, kteří žijí bez náboženského přesvědčení, reprezentuje systém vzájemně propojených témat. Tematická analýza je proces zpracování dat, při kterém se skrze propojování a sjednocování jednotlivých segmentů kvalitativních dat identifikují konkrétní témata. Tento způsob analýzy se řadí k výrazně flexibilním metodám zpracování kvalitativních dat a umožňuje zaznamenat významné množství detailních poznatků (Guest, MacQueen & Namey, 2011).

Konkrétně byl proces zpracování dat postaven na induktivní tematické analýze, která je pravým opakem analýzy deduktivní. V praxi to znamená, že identifikované tematické celky jsou intenzivně propojeny s pořízenými daty a přímo z nich vychází. Induktivní tematická analýza tedy představuje proces kódování dat se snahou o minimální počet úvah a hypotéz výzkumníka nad závěry výzkumu. Také předem nejsou využívána žádná již obecná schémata (Braun & Clarke, 2006).

Vytěžená data byla analyzována v programu NVivo 12, který slouží k přehlednému zpracování kvalitativních dat. Program díky své povaze poskytuje rozmanité a pestré využití dat získaných během výzkumu. Prvním krokem analýzy byla snaha o prvotní vhled

do souboru dat. Byl proveden průzkum nejčastěji vyskytujících se slov (*word frequency query*). Kromě počáteční orientace v datech analýza odhalila tematické oblasti, které byli pro respondenty ve výpovědích stěžejními. Mezi nejčastější výrazy, které v rozhovorech účastníci používali, patřila slova *manželství, jsem, spolu, jsme, vztah, člověk, život, pocity, bylo, bude*. Slova byla identifikována skrze jejich vážený podíl v datech, tedy jaká byla frekvence zvolení slova v závislosti na ostatních výrazech. Následující kroky analýzy se vztahovali k textům, ve kterých byla nejčastější slova užívána (*text search query*), což napomohlo k detailnějšímu vhledu do tematických oblastí získaných dat.

Následná analýza dat probíhala dle několika základních kroků induktivní tematické analýzy dle Braun a Clarke (2006). Prostřednictvím opakovaného čtení textového materiálu vzniklého z transkripce rozhovorů, vytváření si poznámek a poznatků docházelo k určité prvotní analýze textu. V následující fázi probíhalo kódování v programu (*nodes*) V transkripčních výzkumných rozhovorů byly označovány části textu, které byly relevantní pro zodpovězení výzkumných otázek. Úryvky textového materiálu byly rozdělené do tematických oblastí a hledala se mezi nimi určitá spojitost (*relationships*). Byla kódována ta data, která čistě mohla vytvořit kompaktnější tematické celky. Tematicky podobné kategorie byly na základě podobnosti slučovány. Dalším krokem byla kontrola vymezených tematických oblastí a případné úpravy, odstranění nebo pozměnění kódů. V závěrečné fázi analýzy byl prostor pro vytvoření finálních témat a definování jednotlivých celků a jejich vzájemné propojenosti. Jednotlivé části analýzy se vzájemně překrývaly a nutně na sebe nenavazovaly. V závěru práce byly následně výsledky analýzy diskutovány s odkazem na teoretickou část práce.

8 VÝSLEDKY ANALÝZY DAT

Následující strany představují výzkumná zjištění vzniklá z analýzy dat. Na základě zpracování dat vznikly čtyři tematické okruhy *touha po manželství*, *citový prožitek vstupu do manželství*, *hodnota a význam manželství* a *vliv církve na vnímání manželství*. Jednotlivé okruhy se dělí na několik podkategorií, které tvoří strukturu celé tematické oblasti. Výzkumná zjištění jsou doplněna o přímě výpovědi účastníků výzkumu. Pod každým tématem je zodpovězena jedna z výzkumných otázek.

8.1 Touha po manželství

Tato oblast prezentuje snahu zodpovědět první výzkumnou otázku, která se snažila postihnout podněty vedoucí k tomu, že jedinec vstoupil do manželství. Tematická oblast nesoucí název *Touha po manželství* pojila všechny účastníky výzkumu. Všichni dotazovaní svým způsobem toužili před tím, než do manželství vstoupili, aby tomu tak bylo. Každý z respondentů měl ale lehce odlišné podněty k tomu, aby po manželství toužil.

Téměř všichni respondenti vnímali **formální stránku** manželství jako jeden z impulzů pro uvažování nad vstupem do manželství. Dva účastníci a jedna účastnice výzkumu vnímali instituci manželství čistě jako prostředek k formalizaci vztahu, který nemá na vztah dvou lidí zásadní vliv. Do manželství vstoupili primárně kvůli formálnímu dopadu na vztah a nepřisuzují instituci jako takové příliš velkou hodnotu. Touha po manželství u nich nevznikla na základně vnímání manželství jako hodnotného institutu, o který v životě usilují. K manželství je motivovala formalizace vztahu v právní rovině, ekonomické nebo také společenské normy.

„V podstatě bych řekla, že největší síla je ta právní. Že jsi právně rodina se stejným příjmením. Myslím si, že ty emoční věci s institucí manželství moc nesouvisí.“ (R3, Klauďie)

I pro ostatní účastníky výzkumu byla touha po manželství spjatá s formálními stránkami instituce. Několikrát se ve výpovědích jedinců narazilo na ekonomická témata. Jednalo se například o finanční výhody v podobě společné hypotéky nebo sdíleného rodinného rozpočtu. *„Změnilo se celkově financování. Máme pořád každý svoje peníze, ale už miň řešíme, kdo za koho co platí, už ty peníze splynuly do jednoho proudu.“ (R2, Jakub)*

U žen se více zobrazovala touha po rozprostření finanční zodpovědnosti. V roli manžela spatřovaly finanční stabilitu a odkazovaly financování chodu domácnosti k mužské roli. „*Až budeme mít děti, tak jednou bude on nést hlavní finanční zodpovědnost.*“ (R7, Veronika)

Formální stránka manželství odkazuje také na **společenské normy**, které jsou ve společnosti přítomny. Vliv společnosti bylo u několika účastníků téma, které přispělo k touze po manželství. Dle výpovědí některých jedinců společnost chápe manželství jako určité stádium přirozeného vývoje vztahu, které se od páru očekává. „*Okolí se často vyptávalo, kdy bude svatba a proč se nevezmeme.*“ (R7, Veronika) Určitý dopad na úvahy mají dle výpovědí respondentů i rodinní příslušníci. „*Hodně lidí v okolí se vdávalo a ženilo, rodiče z obou stran měli narážky na to, kdy se mi budeme brát.*“ (R2, Jakub)

Několik respondentek se pod sociálním tlakem dostalo do pozice, kdy začaly přemýšlet nad tím, proč se jejich vztah k manželství neposouvá. Přispělo k tomu množství tvořících se manželství v jejich okolí a otázky vztahující se k jejich vztahu s partnerem. Více jak polovina účastníků měla zkušenost s tím, že byli dotazováni na jejich vztah a manželství dříve, než sami o manželství začali uvažovat.

„*Všichni v okolí se brali, měli děti, nenazvala bych to sociální tlak, spíš takové sociální připomínání. Já jsem se pořád ptala sama sebe, proč si mě ten můj nechce teda vzít.*“ (R1, Lucie)

Společenský tlak, který jedinci pociťovaly v kontextu vstupu do manželství a posunutí vztahu na vyšší vývojovou úroveň měl i dopad na jejich následné fungování ve společnosti. Formalizace vztahu pomocí vstupu do manželství vytváří jedinci ve společnosti novou pozici. Právě ta byla u několika účastníků motivací pro zvýšení touhy po manželství. Více se tento fenomén vyskytoval u žen než u mužů. V několika výpovědích byla zaznamenána touha po společenském statusu manželky. Vypovídá automaticky o vztahu mezi mužem a ženou a jedinec již nemusí osvětlovat, v jakém vztahu s partnerem jsou.

„*...taky u toho okolního světa, že nás berou jako rodinu a ne jenom jako pár. Můžu říkat můj manžel místo můj přítel.*“ (R3, Klaudie)

Více než polovina respondentů se potýkala s tím, že cítili ve vztahu **potřebu změny**. „*Měl jsem touhu náš vztah posunout dál.*“ (R8, Marek) I když cítili, že jejich vztah je kvalitní a žijí s jejich životním partnerem, připouštěli možnost rozpadu vztahu, pokud by v blízké době nedošlo k zásadní změně. Vstup do manželství byl pro některé účastníky

ideálním posunem jejich vztahu na vyšší, vyzrálejší a stabilnější úroveň. Jejich přání bylo dát vztahu nějakou formu, nový status, aby se jedinec mohl ve vztahu orientovat. Dlouhodobý vztah pro některé respondenty ztrácel rámeček a strukturu a potřeboval se posunout do uchopitelnější formy.

„Oba jsme cítili, že ten vztah má růstový potenciál a automaticky to přicházelo, že to do manželství směřuje a bylo to teď, anebo nikdy.“ (R7, Veronika)

V mnohých výpovědích bylo patrné, že respondenty k manželství vedla touha zaslíbit tomu druhému svůj život z **lásky**. Slovo *láska* se ve výpovědích účastníku objevilo 21x ve výpovědích 5 z 9 účastníků. Sloveso *milovat* se v různých tvarech objevilo ve výpovědích celkově 3x a to jen u jednoho účastníka. *„Emu jsem si bral z lásky, protože s ní chci strávit zbytek života.“ (R9, Oliver)* Někteří vnímali svazek manželství jako demonstraci lásky, která nemá obdoby, a není nahraditelná. *„Manželství je životní cesta lásky.“ (R5, Lukáš)* *„Manželství je pro mě dar, ve kterém můžeme nalézt opravdovou pravou a odevzdanou lásku a oporu.“ (R6, Ema)* Navzdory tomu, že slovo *láska* nezaznívalo v rozhovorech příliš často, respondenti popisovali lásku skrze jiná slova a činy, které směřovaly vůči jejich partnerům.

„Zeptali jsme se jeden druhého, jestli si umí představit ten život s někým jiným a odpověď nás obou byla, že stoprocentně ne, mně je dobře s Tebou, chci s Tebou být a chci s Tebou prožít ten život až do konce.“ (R7, Veronika)

V celkovém projevu o touhách a podnětech k uzavření manželství, účastníci více než lásku, verbalizovali **touhu po jistotě a stabilitě**. Bylo to největší téma související s motivací ke vstupu do manželství a s posilováním touhy posunout partnerský vztah na vyšší úroveň. Většina respondentů popisovala, že před manželstvím byl partnerský vztah v určitých oblastech nejistý. I když měli pocit, že vztah oboustranně funguje, stálost vztahu nebyla dle jejich pocitů stabilní. Manželství pro mnohé dotázané představovalo vidinu společné budoucnosti a určité posílení vztahu. Partnerský vztah bez manželského svazku pro mnohé nepředstavoval takový závazek a odevzdanost tomu druhému.

„Když seš spolu bez toho manželství, tak prostě jako nevíš, jak to bude dál, nemáš tu jistotu, že ano, chci být s tímhle člověkem pořád, že to takhle bude.“ (R4, Monika)

„To ti dává určitou životní jistotu, že víš, kde seš, kde stojíš a kdo v tom životě bude stát vedle Tebe. Asi jí miluju ještě víc, než předtím.“ (R9, Oliver)

Někteří z respondentů zmínili, že diskuze o manželství byla první velkou rozpravou o budoucnosti jejich partnerského vztahu. Dřív věděli, že se mají rádi a aktuálně spolu chtějí nějakým způsobem žít. Jejich společný život probíhal v přítomnosti s odkazy na minulost, ale nic je nevedlo k tomu diskutovat, jestli s partnerem vidí i budoucnost. V mnoha případech tak úvahy o manželství byly prvním milníkem, při kterém dotazovaní jedinci zjistili, jak druhého vnímají a jaké pocity se pojí s představou budoucnosti spojené s tím druhým.

„Nikdy před tím, než jsem jí požádal o ruku, jsme o našem vztahu nemluvili, o tom, co pro nás znamená. Vždy jsem věděl, že se na ní mohu spolehnout, že se s ní zasměju, že je mi s ní dobře, že to prostě ladilo, souznělo to. Asi nejsme takoví, že bychom si to všechno říkali.“ (R2, Jakub)

8.1.1 Zodpovězení první výzkumné otázky

Odpověď na první výzkumnou otázku, která zjišťovala podněty vedoucí k tomu, že jedinec vstoupí do manželství, je rozmanitá. S největší frekvencí se u respondentů objevovala motivace v podobě touhy po jistotě a stabilitě vztahu, kterou pouze v partnerském vztahu postrádaly. Druhou nejvíce diskutovanou oblastí byla potřeba změny, posunutí vztahu na vyšší vývojovou úroveň. Následně respondenti často popisovali určitý společenský nátlak a připomínání, které je motivovalo k tomu, aby vztah posunuli k manželství. V neposlední řadě byla motivací láska a touha po odevzdání se tomu druhému. Pro některé z respondentů byla motivace čistě formální povahy. Toužili po určitém formalizování vztahu, který se pojí s právními a společenskými normami.

8.2 Citový prožitek vstupu do manželství

Tato oblast má za cíl zodpovědět druhou výzkumnou otázku, která se ptá, jaké pocity jedinci prožívali v souvislosti se vstupem do manželství. Moment rozhodnutí vstoupit do manželství tvoří v mnohých lidských životech zásadní moment. Při studiu hodnotového významu manželství je třeba vymezit pocity, které se pro jedince s úvahami nad manželstvím pojí. To, jakou hodnotu pro člověka instituce manželství představuje, může úzce souviset s pocity, které v jedinci instituce vzbuzuje. Dle výpovědí jedinců má velký vliv na pocity, které se pojí se vstupem do manželství, jak jedinec vnímá **míru nerozlučitelnosti** svazku. Pět z devíti respondentů vnímá, že je jejich manželský svazek nerozlučitelný.

„Manželství vnímám jako nerozlučitelný svazek. Když jsem někomu řekl, že ho mám skutečně rád a je jediný, kterému se chci v životě vydat, tak to se nedá říct v životě dvakrát. Popravdě se to dá říct jenom jednou.“ (R5, Lukáš)

Většina ale nebere nerozlučitelnou instituci jako takovou, pouze konkrétně jejich vztah. Vnímají, že v dnešní době lidé nerozmýšlí manželství natolik, aby mohli být všechna manželství považována za nerozlučitelná. Důležitost je vnímána v řádně promyšleném úkonu, kdy je jedinec přesvědčen, že chce s aktuálním partnerem strávit zbytek života, hledat kompromisy a vydat se na cestu manželského soužití, které obnáší určitý životní postoj.

„Manželství je absolutně nerozlučitelným svazkem, ale vstup do něj musí být opravdu velmi rozvážený. Nesmí to být spontánní akt. Člověk musí vnímat, že se někomu zavazuje na zbytek života a dávno po něm.“ (R8, Marek)

Čtyři z devíti účastníků výzkumu připouští, že jejich manželství by v některých případech muselo být ukončeno a že manželství není ve své podstatě nerozlučitelný závazek. Jejich postoj ve dvou případech vznikl skrze zkušenost z rodiny, kdy byly přítomni manželství, které bylo nefunkční, a lidé v něm trpěli. Nechtěli by být v manželství nešťastní a trpět, pokud by se jejich vztah s partnerem výrazně změnil.

„Já vím, že kdyby mi manžel ubližoval nebo mi bylo v manželství špatně, kdyby mě podvedl, tak odejdu. Sice by to pro mě bylo náročné, protože jsem věrný a stabilní člověk, ale nesouhlasím s tím, že bych měla svůj život dobrovolně protrpět.“ (R1, Lucie)

Hlavním uváděným důvodem, který by v očích respondentů mohl vést k rozpadu manželství, byla **nevěra**. Nevěra ve vztahu byla pro více účastníků neodpuštělnou formou porušení důvěry v manželském vztahu. Pro některé by to bylo fatální a nebylo by možné manželství udržet. Nevěra představovala důvod k rozpadu manželství i u jedinců, kteří žijí s náboženským přesvědčením, řídí se církevním učením a manželství je pro ně nerozlučitelné, v případě věrnosti partnera.

„Pro mě osobně má nerozlučitelnost sňatku jedno úskalí, a to jsem řekla i manželovi, že když mě podvede, tak mi je to u zadku. Bůh nebůh, tak letí. Nechci být ta oběť, která jenom kvůli tomu, že něco slíbila, tak to přečká.“ (R7, Veronika)

Úvahy nad nerozlučitelností sňatku do jisté míry mohou ovlivňovat pocity, které se pojí s úvahami o vstupu do manželství. Pokud člověk vstupuje do svazku, který je nerozlučitelný, zavazuje ho to k jiné zodpovědnosti než ty, kteří vidí rozpad vztahu jako

možnost. I u těch, kteří byli toho názoru, že je manželství nerozlučitelné, byly zaznamenány určité náznaky toho, že vztah není bezpodmínečně trvalý. „*Že do toho vstupuješ s partnerem, se kterým plánuješ být pravděpodobně do konce života.*“ (R3, Klaudie)

Nejčastěji zmiňovaný pocit pojící se se vstupem do manželství byl **strach** spolu s určitými obavami. Více se tyto pocity projevovaly u těch, kteří vnímali manželství jako bezpodmínečné přijetí druhého partnera, při kterém není řešení svazek rozloučit. Tyto pocity byly vzbuzovány právě vnímáním nerozlučitelnosti vztahu, tedy předurčení budoucnosti v jednom životním rozhodnutí. Obavy plynuly z rozhodnutí, u kterého jedinec nemá možnost vzít ho zpět, udělat krok zpátky, rozhodnout se znovu a jinak. Strach většinou plynul z předurčení, svazujícího pocitu, zodpovědnosti, sklouznutí do stereotypu a všednosti a také v představě o neměnnosti partnera. Pocity strachu se objevovali u těch, kteří v páru žili déle než 4 roky.

„*.. i když z toho má nějaký strach, to já jsem trochu měl. Strach z toho, že už to nejde vzít zpět, že už člověk může jít jenom vpřed a ne vzad.*“ (R5, Lukáš)

„*Manželství ve mně budilo strach, je to velký závazek.*“ (R1, Lucie)

U některých respondentů představa jednoho partnera a nerozlučitelnosti manželství pocity strachu nevyvolávalo. Jednalo se více o ty páry, které spolu byly před svatbou méně než tři roky. „*Člověk toho druhého zná, ví, jak se cítí, jaké jsou jeho nálady. Vůbec se nebojím pocitu, že s tímhle mužským to potáhnu celý život.*“ (R6, Ema)

Kromě zmíněných obav a strachu převládaly u respondentů pozitivní pocity. Ty se projevíly především až po vstupu do manželství. U každého z nich byly pocity různorodé, ale některé z nich byly společné jako například **pocit jistoty, bezpečí, opory, klidu a pocit přijetí**. Respondenti připisují tento fakt odevzdání se tomu druhému, zanechání strachů a obav mimo a vydání se na společnou cestu v manželském životě.

„*Klidnější vztah, veškeré nejistoty a pochyby jsou pryč, náš vztah má jinou úroveň, stabilitu.*“ (R1, Lucie)

„*Od mého rozhodnutí strávit s Emou zbytek života je pro mě budoucnost jasně daná a dodává mi to vnitřní klid.*“ (R9, Oliver)

8.2.1 Zodpovězení druhé výzkumné otázky

Odpověď na druhou výzkumnou otázku, zaměřující se na to, jaké pocity jedinci prožívali v souvislosti se vstupem do manželství, měla v datech mnoho odpovědí. U všech účastníků výzkumu tento moment vzbuzoval často se opakující pocity. U většiny se objevovaly pocity strachu a obav, které pramenily ze svazující představy žití v manželství, zodpovědnosti, sklouznutí do stereotypu a všednosti, a také v představě o proměnlivosti partnera. Ve většině případů ale převažovaly pocity pozitivní, které se ale většinou objevily až po vstupu do manželství. Byly jimi například pocity jistoty, bezpečí, opory, klidu a pocit přijetí. Celkově by se dalo říct, že vstup do manželství přináší jak negativní tak pozitivní pocity, s tím, že většina negativních po učinění rozhodnutí opadne a převažují pocity spokojenosti a všeobecného pocitu správně učiněného rozhodnutí.

8.3 Hodnota a význam manželství

Podstatná část této práce je dopracovat se k tomu, jaké hodnoty v sobě skrývá instituce manželství a jakou hodnotu má svazek v životech jedinců. Zároveň podobně zní třetí výzkumná otázka. Každý z účastníků spatřuje a popisuje to, jak vnímá hodnotu manželství jinak.

„Hodnota je v síle, lásce, obětování, ohlížení se na druhého a v zodpovědnosti k tomu druhému.“ (R6, Ema)

Třetina respondentů vnímá manželství téměř čistě jako formalitu a samotnému manželství hodnotu nepřipisují. Za hodnotnou považují míru pravdivosti a lásky ve vztahu a nepovažují instituci manželství za něco, co by samo o sobě neslo hodnotu. Pro jednoho z nich je podstatné a hodnotné rozhodnutí, které jedinec musí vykonat před tím, než samotné manželství vznikne. Tomu přisuzuje primární hodnotu. Proces vstupu do manželství jedinci pouze formalizuje jeho rozhodnutí výběru partnera a ideální vývoj jejich vztahu. Z výpovědí vyplývá, že pokud by vztah neměl dostatečnou hodnotu sám o sobě, nepomohla by tomu formalizace v podobě vstupu do manželství.

„Instituce manželství jako taková pro mě velkou hodnotu nemá, protože je to pouze formalizace toho rozhodnutí. Pokud bych své rozhodnutí nebral tak vážně, tak pro mě ani ten papír nebude mít o moc větší váhu.“ (R9, Oliver)

Tři z respondentů se v souladu s hodnotou svazku manželského vyjadřovali k **duševní rovině** svazku. Dva z nich již jsou v manželství přes 10 let. Z výpovědí jedinců

vyplývá, že čím déle je člověk v manželském svazku, tím více objevuje hloubku tajemství manželství. Popisovali něco hypotetického, krásného s vyšším cílem, co je těžké uchopit a naplňuje jejich život. Určitý znak lásky, který zasahuje do jiné dimenze. A právě skrze duševní rovinu vyjadřovali, jakou hodnotu v jejich životech manželství představuje.

„Vneslo to do mého života naplnění, milovat a být milován a směřovat někam k většímu cíli.“ (R5, Lukáš)

Na otázky týkající se hodnoty instituce manželství jedinci často odpovídali tím, jaký pro ně má manželství **význam**. Skrze význam svazku popisovali, jakou hodnotu pro ně manželství představuje. Velmi často respondenti viděli krásu manželství v možnosti se o někoho opřít, možnost se na někoho spolehnout, mít v druhém **oporu**. Manželství pro mnohé představuje bezpečný prostor, kde mají možnost sdílet své pocity, strasti a radosti.

„Určitě to ujištění v pravdivosti naší lásky a životní jistotu, že tady v tom světě nebudu sama, ale budu mít vždy oporu.“ (R6, Ema)

Význam opory je úzce spojen i s konceptem **tvoření celku**, vytvoření nového tělesa, které je kompaktnější, stabilnější a jistější. Manželství pro mnohé respondenty představuje spojení dvou jedinců v jeden celek. Zájmeno „*jsem*“ se v prepisech rozhovorů vyskytovalo téměř jednou tak často jako slovo „*jsme*“. Vážený podíl v tomto případě dosahoval téměř 2 % a 0,9 %. Přestože bylo komunikováno s každým jedincem zvlášť, třetina jejich sdělení se týkala nejenom jich samotných, ale i jejich životního partnera či partnerky.

„Byla to opravdu změna. Cítila jsem, že k sobě víc patříme. Cítila jsem, že víc patřím jemu a on mě.“ (R4, Monika)

„Manželství vnímám jako krásný vztah mezi mužem a ženou, kdy oba cítí, určité splynutí duší...v jedno.“ (R6, Ema)

Při vytváření určitého celku ze dvou jedinců se mění i míra zodpovědnosti za své chování. Někteří si byli vědomi toho, že se vstupem do manželství se proměňuje to, kolik lidí přímo ovlivní jejich chování. „*Manželství je o sebe darující lásce. Když bude jeden z nás v manželství sobecký, tak bude vždy jeden strádat a druhý získávat.*“ (R5, Lukáš)

Více jak polovina respondentů se shodla, že po vstupu do manželství vznikla větší **otevřenost vůči řešení problémů**. Význam manželství je dle některých v tom, že ke konfliktům přistupují jednotlivci s větším klidem a touhou po najetí společného řešení. Dle

některých z nich hraje velkou roli to, že víme, že s člověkem jsme slíbili zůstat bezpodmínečně, a tak je jediné možné východisko hledat a najít řešení, které by vyhovovalo oběma stranám.

„Jinak přistupuji k hádkám, vím, že se to musí vyřešit, že už není jiná možnost než situaci vyřešit, abychom byli oba dál spokojeni.“ (R9, Oliver)

„V manželství se náš vztah jenom zkvalitňuje, je to lepší a lepší. Lépe řešíme hádky, klidněji, mnohem lépe. Možná kvůli tomu, že víme, že se toho druhého už nezbavíme.“ (R7, Veronika)

Všichni respondenti se shodli na tom, že manželství určitým způsobem souvisí se **založením rodiny**. Každý měl ovšem mírně odlišný názor. Pro někoho je početí dítěte jedno z hlavních opodstatnění vstupu do manželství. *„Přizvali jsme Boha oficiálně do našeho vztahu a vnímala jsem to i trochu jako přípravu na děti.“ (R7, Veronika)* Většinový názor byl, že je to spíše společenská norma, která očekává, že po vstupu do manželství bude následovat početí dítěte. *„Všichni to dítě nějak očekávají a společensky to tak asi je.“ (R4, Monika)* *„Spíš se to tak jako očekává, že když se lidi vezmou, že tím vlastně chtějí dítě.“ (R3, Klaudie)*

Téměř půlka respondentů byla přesvědčena, že význam manželství není početí dítěte. Z rozhovorů je patrné, že ačkoliv je dítě v manželství předpokládáno a očekáváno není tím hlavním hybatelem pro učinění rozhodnutí o vstupu do manželství jako takového.

„Emu jsem si bral z lásky, protože s ní chci strávit zbytek života, a to i za předpokladu, že bychom děti neměli.“ (R9, Oliver)

8.3.1 Zodpovězení třetí výzkumné otázky

Třetí výzkumná otázka se ptala na to, jaké hodnoty v sobě skrývá instituce manželství a jakou hodnotu má svazek v životech jedinců. Někteří z respondentů hodnotu v instituci manželství nespátřují. Důležitost kladou na opravdovost vztahu a rozhodnutí s někým strávit zbytek života, ale k tomu dle jejich slov nepotřebují formální instituci. Ostatní jedinci vnímají hodnotu manželství skrze významy instituce, její duševní úroveň a také skrze lásku k druhému. Pro mnoho z respondentů je manželství prostředek k nalezení smyslu života, nalezení opory a vytvoření celku skrze splynutí dvou duší. Založení rodiny se dle většinové výpovědi jedinců netýká samotné hodnoty vztahu dvou lidí, kteří se rozhodnou do manželství vstoupit, a tím pádem se přímo nepodílí na hodnotě instituce manželství.

8.4 Vliv církve na vnímání manželství

V této tematické oblasti bylo cílem vymezit, jak zasahuje do vnímání instituci manželství církev. Aby nebyla oblast ochuzena o výpovědi respondentů bez náboženského přesvědčení, jsou zde zakomponovány i jejich výpovědi v porovnání s poznatky respondentů, kteří jsou členy římskokatolické církve. Hodnotné jsou také výpovědi dvou respondentů, kteří se sami za členy církve nepovažují, ale jejich manžel a manželka ano, a kromě zkušenosti s církevním sňatkem mají během soužití s druhým možnost náhledu na jejich životní přesvědčení. Cílem této části práce je zodpovědět čtvrtou výzkumnou otázku, která se ptá, zdali se liší pohled na hodnotu instituce manželství u členů církve a lidí bez náboženského přesvědčení.

Církev do značné míry **ovlivňovala** to, jak respondenti vnímali a vnímají instituci manželství. Více tomu bylo u jedinců, kteří měli křesťanskou výchovu a instituce manželství byla v rodině chápána jako jedna ze svátostí. U konvertitů měla církev také své místo, ale spíše je vedla osobní víra. Během rozhovorů bylo patrné, že všichni respondenti, kteří jsou členy církve, vnímají víru a vztah s Bohem jako hodnotnější instituci než církev samotnou. Církev popisovali jako vyšší instanci, která učí žít jedince v živé víře a zprostředkovává mu setkání s Bohem.

„Pro mě je církev určitou formální institucí, která zprostředkovává setkání s Bohem, jak ve mši svaté nebo skrze přijetí svátostí. Manželství v církvi z mého pohledu dává možnost společensky posvětit svazek muže a ženy s Bohem.“ (R6, Ema)

Tři z pěti respondentů byli toho názoru, že církev příliš neovlivňovala jejich rozhodování se ohledně vstupu do manželství a jejich partnerské životy. Dva z respondentů mluvili v souvislosti s církví o **poslušnosti** vůči jejímu učení. Velké téma pro oba byla otázka předmanželského sexuálního sblížení. Dlouhou dobu diskutovali, jestli počkají se svým partnerem do svatby nebo se rozhodnou jít proti přesvědčení církve a jejího učení. Nakonec oba usoudili, že brát se kvůli tělesným touhám není správné a rozhodli se neřídit se striktně učením římskokatolické církve.

„Bylo to pro nás velké téma, řešili jsme to asi rok. Došli jsme k závěru, že abychom se vzali jenom kvůli tomu, abychom měli sex, tak je to snad ještě větší hřích, než ho mít před svatbou.“ (R8, Marek)

Otázky týkající se církve sklouzávaly do popisu osobní víry jedinců. Účastníci výzkumu popisovali, že pro ně církev zprostředkovává bližší spojení s Bohem a skrze její

učení nastavuje jedincům zrcadlo, které ukazuje, jestli jdeme tím směrem, kterým jít chceme, nebo scházíme z cesty. Stejně tak popisují dopad na manželství, u kterého církev předkládá nějaký rámeček, jak s partnerem žít život v lásce, dobru a s Bohem.

„Služebník církve v podobě kněze dává člověku podněty k tomu, aby se zamyslel nad tím, jak se je potřeba o manželství starat a jestli to dělá dobře a kudy jít dál.“ (R6, Ema)

Dle respondentů církev pomáhá k udržení živé víry, která živí jejich manželský vztah a pomáhá překonávat každodenní překážky. Pro členy církve měla v manželském soužití hluboký a nepostradatelný **význam víra**. Představuje pro jedince tmelící prvek vztahu, určitou jednotu a prohlubuje smysl bytí včetně opodstatnění smyslu manželství. Představuje zároveň podporu a pomoc v krizových situacích. Respondenti se spoléhají na společné prožívání každodenních strastí a radostí skrze Boha. Víra je pro ně určitá životní filozofie, díky které mají podobnou hodnotovou orientaci a náhled na život.

„Véra je v našem vztahu takový spojovací kámen, vrchol, který nás spojuje a vždycky bude. Jakmile bude nějaký problém, tak jsou to věci, které můžeme prožít, radovat se, nebo být smutní společně s Bohem, skrze něj.“ (R7, Veronika)

„Je to něco, co stmeluje a prohlubuje naši lásku. Skrze víru nám Bůh dává dary a ty dary využíváme pro to, abychom měli ještě větší lásku.“ (R5, Lukáš)

U párů, kde je členem církve pouze jeden z manželů, je vztah k církvi a jejich víra popisována stručněji. Primárně se s touto tematikou partneři setkali u rozhodování mezi církevním a civilním sňatkem. V obou případech respondentů, kteří žijí s katolíkem, ale sami se za členy církve nepovažují, došlo ke sňatku církevnímu včetně přípravy na manželství s oddávajícím. Ani jeden z nich po tom netoužil, ale vnímali, že pro druhého partnera je to z určitého důvodu podstatné, a tak na církevní sňatek přistoupili.

„K církvi sám vztah nemám, ale beru to jako součást života Emy, takže teď i našeho společného života.“ (R9, Oliver)

Když byla data při analýze rozdělena na dvě skupiny, u jedinců s náboženským přesvědčením byla nejčastěji používaná slova *manželství, jsem, jsme, spolu, druhého, nás, vztah, člověk, církev, víra*. U skupiny respondentů bez náboženského přesvědčení to byla slova *manželství, jsem, jsme, vztah, pocit, život*. Mezi respondenty s náboženským přesvědčením se objevovala více slova, která v sobě nesou odkaz na druhého jedince.

Slovo *jsme* se u členů církve objevovalo v poměru o čtvrtinu více než u jedinců bez náboženského vyznání.

Z výsledku analýzy vyplývá, že jedinci s náboženským přesvědčením mluvili o hodnotě vztahu rozsáhleji a bohatěji než druhá skupina respondentů. Bylo pro ně snazší popsat, proč do manželství vstoupili a jaký to má pro ně význam. Mluvili o manželství spíše jako o vztahu mezi nimi a jejich partnery. Respondenti bez náboženského přesvědčení měli tendenci tyto **dvě složky** nespojovat v jednu entitu. Manželství pro ně představovalo formalizaci jejich vztahu, která nemá příliš vliv na jejich vztah.

„Takže tam jde spíš o to, jakej máš vztah k tomu partnerovi a jestli mu věříš a ne, jestli je to pod hlavičkou manželství nebo jenom partnerství. To je o vztahu dvou lidí, a ne nějaký instituci.“ (R3, Klaudie)

Pro aktivní členy církve měla instituce manželství hodnotu sama o sobě a nevnímali ji jako čistě právní úpravu nebo naplnění společenské normy. **Neoddělovali** svůj partnerský vztah a instituci manželství. Vnímali, že manželství je ten jejich vztah, upevněný a proměněný slibem před Bohem. *„Přizvali jsme Boha oficiálně do našeho vztahu.“ (R7, Veronika)* Respondenti, kteří byli bez náboženského přesvědčení spatřovali hodnotu vztahu nikoliv ve vstupu do manželství, ale v podstatě toho vztahu, v jeho kvalitě, vzájemné důvěře a instituce manželství sloužila jako právní úprava a společenská norma.

„Myslím, že tím, že je manžel katolík od narození, vnímá svatbu a manželství jako daleko větší závazek než já.“ (R1, Lucie)

8.4.1 Zodpovězení čtvrté výzkumné otázky

Čtvrtá výzkumná otázka zněla, zdali se liší pohled na hodnotu instituce manželství u členů církve a lidí bez náboženského přesvědčení. Církev má na své členy v otázce manželství a partnerského života částečný vliv, většinou je jedinci brán spíše jako určitý návod na život, který by měl být podroben individuálnímu kritickému myšlení. Poslušnost církevního učení pro respondenty proto nebyla samozřejmostí. Velkým význam má v manželství pro členy církve víra, která je tmelící prvek vztahu, vytváří pomyslnou jednotu, prohlubuje smysl bytí v manželství a vytváří u jedinců podobnou hodnotovou orientaci. Podněcování k přemýšlení o manželství a manželském soužití členy církve staví do pozice, že o manželství byli schopni hovořit rozsáhleji a bez velkých rozvah. Respondenti bez náboženského přesvědčení přímo nepropojovali instituci manželství s jejich vztahem. Měla pro ně především právní a společenské funkce a podstatu jejich

vztahu viděli na instituci manželství nepřímo závislou. Vnímali vztah a manželství jako dvě oddělené záležitosti, kdežto členové církve měli tendenci vnímat obě skutečnosti jako jedno a to samé. Stejnou hodnotu, jako má jejich vztah, pro ně představovala instituce manželství, skrze kterou povýšili svůj vztah na vyšší úroveň požehnanou Bohem. Pro jedince bez náboženského přesvědčení byl hodnotný primárně jejich vztah s partnerem, ale čistě v instituci manželství příliš velkou hodnotu nespatořovali.

9 DISKUZE

Tato bakalářská práce se zabývala hodnotou manželství u členů římskokatolické církve a lidí bez náboženského přesvědčení. Cíl práce bylo vymezit, jaký má v dnešní době pro jedince manželství význam, jaký v něm vidí smysl a kde v jejich struktuře hodnot se instituce nachází. Práce analyzovala pojetí hodnoty manželství jak u lidí bez náboženského přesvědčení, tak zároveň u členů římskokatolické církve s cílem porovnat, jestli se jejich hodnotová orientace podobá, či se některak liší. To, jakou hodnotu pro jednotlivce instituce manželství představuje, má do jisté míry vliv na to, jak se bude v budoucnu proměňovat, což by se mohlo přímo dotýkat vývoje celé společnosti.

Během explorativního výzkumu bylo identifikováno několik okruhů, které se vztahují k výzkumnému problému. V oblastech *touha po manželství*, *citový prožitek vstupu do manželství*, *hodnota a význam manželství* a *vliv církve na vnímání manželství* jsou prezentovány poznatky účastníků výzkumu, které odpovídají na předem stanovené výzkumné otázky.

V oblasti zaměřené na touhu po manželství byly analyzovány jednotlivé důvody, které motivovaly jedince, aby do manželství vstoupil. S největší frekvencí se mezi výpověďmi účastníků objevovala touha po jistotě a stabilitě vztahu, což je možné zahrnout do teorií vývojové psychologie, které říkají, že jedinec má většinou potřebu žít ve stabilním partnerském vztahu (Langmeier & Krejčířová, 2006). K podobným závěrům došlo několik studií, které jsou toho názoru, že v podstatě lidské bytosti je touha po stabilním partnerovi, se kterým je možné vytvořit kvalitní vztah (Mikulincer & Shaver, 2010; Crabb, 2013).

Některé studie představovaly, že míra touhy po manželství zahrnuje mnoho otázek týkající se financí (Sweeney, 2002; Cohn, 2013; Smocka, Manninga & Portera, 2005). Výsledky výzkumu tyto předpoklady nepotvrzují, finanční rovinně partnerského vztahu nebyla mezi respondenty přisuzována velká důležitost. Dle vývojových teorií (Langmeier & Krejčířová, 2006; Thorová, 2015; Erikson, 1963) jedinec během dospělosti dozraje do určitého životního stádia, kdy se v něm vzbudí touha po předání životní zkušenosti prostřednictvím početí dítěte. Ačkoliv je manželství v české společnosti určitým způsobem

spojováno se založením rodiny (Výrost & Slaměník, 2008), ve výzkumu se nepotvrdilo, že by měla tato teorie motivovat lidi k uzavření sňatku.

Z některých výzkumů vyplývalo, že primární motivací k uzavření manželství je v západní společnosti láska (Cohn, 2013; Hegerová, 2014). Přestože z analýzy výzkumu bylo možné zachytit lásku respondentů ke svým partnerům, pro málokoho to byla hlavní motivace ke vstupu do manželství. Výsledky výzkumu ukazují několik dalších motivací, které byly vymezeny díky kvalitativní podstatě dat. Mezi ně patří například potřeba změny, potřeba posunutí vztahu na vyšší vývojovou úroveň nebo také určitý společenský nátlak a připomínání, které jedince motivovali k tomu, aby vztah posunuli k manželství.

Ve všech výpovědích účastníků výzkumu bylo možné zaznamenat, že vstup do manželství vyvolával výrazné emoce a prožitky. U velké části z nich se objevovaly pocity strachu a obav, které pramenily primárně z představy zodpovědnosti, sklouznutí do stereotypu a všednosti a také v představě neměnnosti partnera. Míra strachu záležela na vnímání nerozlučitelnosti svazku. U těch, kteří viděli možnost vztah ukončit, se pocit strachu téměř neobjevoval. Výsledky odpovídají teorii Kranzlera (2014), která říká, že díky vzrůstající přijatelnosti rozvodu v západní společnosti jedinci necítí takovou obavu z manželství. Za důvody udává nepřítomnost pocitů bezvýchodnosti a nemožnosti svazek ukončit, pokud se nebude vyvíjet dle jejich představ.

Míra vnímání nerozlučitelnosti vztahu se dotýkala i výsledků odkazujících na samotnou hodnotu manželství. Někteří z respondentů hodnotu v instituci manželství nespatřují. Důležitost kladou na opravdovost vztahu a rozhodnutí s někým strávit zbytek života, ale k tomu, dle jejich slov, nepotřebují formální instituci. Dle Výrosta a Slaměníka (2008) je v české společnosti koncept manželství úzce spojován s úvahami o potomcích, což instituci teoreticky přidává na hodnotě. Z výsledků vyplývá, že navzdory tomu, že účastníci výzkumu mají určitým způsobem koncept manželství spojený se založením rodiny, netýká se to přímo hodnoty vztahu dvou lidí, a tím pádem ani samotného vnímání hodnoty manželství.

V neposlední řadě výsledky představují vnímání manželství a jeho hodnoty z pohledů členů římskokatolické církve. Některé teorie říkají, že je náboženství pro členy církve často motivací ke vstupu do manželství (Harris, Tilg & Knight, 2015; Szabo, 2014). Z výsledků vyplývá, že církev sice má na své členy v otázce manželství a partnerského života částečný vliv, ale většinou se nejedná přímo o motivaci k uzavření manželského svazku. Dle Wilinks (2008) má pro členy církve bytí součástí formální organizace dopad

na strukturaci jejich osobností. Výsledky výzkumu jsou v souladu s touto teorií, protože jedinci se cítí být formováni morálním a etickým kodexem vycházejícím z církevního učení. Studie Rosenbauma a Weathersbee (2013) odkazuje na to, že překročení církevních norem v podobě porušení předmanželské čistoty vyvolává u velké části členů církve silně negativní emoce spojené s výčitkami svědomí. Z výsledků vyplývá, že je to mezi členy církve velkým tématem, které mnoho z nich řešilo. Většina z nich ale došla k závěru, že vstup do manželství z touhy po tělesném kontaktu by byl větším překročením církevních norem a z porušení předmanželské čistoty neměli výčitky svědomí.

Dle Opatrného (2018) je manželství z křesťanského úhlu pohledu určitým posláním v životě člověka a skrze svoji podstatu bezpodmínečné lásky a přijetí nerozlučitelného závazku je velmi hodnotnou institucí. Z výsledku vyplývá, že pro členy církve je opravdu instituce velmi hodnotná, primárně z toho důvodu, že příliš neoddělují jejich partnerský vztah a jeho hodnotu se samotnou institucí manželství. Respondenti bez náboženského přesvědčení přímo nespojovali instituci manželství s jejich partnerským vztahem. Měla pro ně především právní a společenské funkce a hodnotu jejich vztahu viděli na instituci manželství nepřímou závislou. Z toho důvodu pro členy církve mělo manželství větší hodnotu než pro jedince bez náboženského přesvědčení.

9.1 Limity a přínos výzkumu

Výsledky výzkumu mohly být zkresleny několika faktory. Přestože výzkumník přistupoval k tématu s touhou o objektivní postoj k výzkumu, má určitý pohled na manželství a vnímání jeho hodnoty. Postoj výzkumníka vůči tematické oblasti výzkumu se mohl nevědomě projevit na způsobu vedení rozhovorů, působení na účastníky výzkumu a také na analýze dat. Na základně charakteristik tazatelky mohly být naopak ovlivněny i výpovědi účastníků. Ženské pohlaví mohlo vytvářet určitou míru odstupů mužů a snížení jejich sdílnosti. Především v kontextu s tématem, které se týká prakticky vztahu mezi mužem a ženou. Samotné téma rozhovorů bylo do vysoké míry intimní a choulostivé, oblasti mohly účastníky zaskočit. Citlivá složka probíraných tematických okruhů mohla ovlivnit míru ochoty sdělovat své názory a pocity. Stejně tak na ochotu sdílet upřímné a skutečné pocity týkající se manželství a důvody k jeho uzavření, mohly mít vliv obavy ohledně nedostatečně pečlivé anonymizace výpovědí respondentů, což by v některých případech mohlo do určité míry ovlivnit jejich současné manželství.

Za limit výzkumu může být také považován způsob výběru respondentů. Nenáhodný výběr může i přes teoretickou nezájatost výzkumníka shlukovat něčím si podobnou skupinu lidí. To, jakým způsobem bylo původně 10 respondentů vybráno má dozajisté dopad na míru reliability výsledků. Účastníci byli vybíraní na základě jejich rodinného stavu, ochoty se výzkumu zúčastnit a tím pádem věnovat výzkumníkovi přibližně dvě hodiny svého volného času. Lidé, kteří mají touhu hovořit na téma manželství, mohou mít některé podobné rysy, které by narušovaly poměrově zastoupení všech jedinců, kteří do manželství vstoupili. Kvůli tomu mohla být vynechána určitá skupina lidí, která v populaci může mít nemalé zastoupení, ale nemá touhu o tématu mluvit. Absence touhy po účasti ve výzkumu může kromě nedostatku času nebo obluby interakce s cizími, odkazovat na určitý postoj vůči manželství a vnímání jeho hodnoty, což může následně ovlivnit výsledky. Celkově bychom mohli hovořit o snižování reliability výzkumu. K tomuto limitu inklinuje kvalitativní podstata výzkumu, který od respondentů vyžaduje více času, což může mít vliv na rovnoměrné zastoupení jedinců populace ve výzkumném vzorku.

Výsledky výzkumu mohla do určité míry ovlivnit odlišnost prostředí, ve kterých byly realizovány. Některé byly prováděny v kavárnách a na jiných veřejných místech, což mohlo ovlivnit míru otevřenosti účastníků. Veřejný prostor nemusel na jedince působit dostatečně důvěryhodně, aby sdíleli své upřímné pocity. Místa pro rozhovory byla vybírána na základě přání účastníků výzkumu, aby jim byla poskytnuta možnost volby pro ně nejvíce vyhovujícího místa. Přestože místo volili respondenti, nemuselo být zvoleno na základě největšího pocitu bezpečí a uvolněnosti, ale například z praktických důvodů.

Za limit výzkumu by mohla být považována přílišná rozsáhlost tématu a nemožnost se zaměřit na některou část detailněji. Během výzkumu byla načata určitá témata, kterým by stálo za to věnovat více pozornosti.

Primární přínos práce může být spatřován v jeho kvalitativním přístupu. Velká část studií, která se zabývá hodnotou manželství, byla provedena na základě kvantitativního výzkumu. Bezpochyby mají následně tyto práce větší možnost zobecnitelnosti výsledků, což u tak rozšířeného fenoménu jako je manželství má znatelný přínos. Zároveň ale poznatky nejsou většinou příliš detailní a nezaměřují se na prožitek konkrétních jedinců, což může ovlivnit správnost identifikace manželství v hodnotové orientaci jedince.

Určitý přínos práce může být spatřován také v porovnávání pohledu na manželství členů církve a jedinců bez náboženského přesvědčení. Práce poskytuje náhled na

manželství jako na identickou instituci, kterou každý jedinec může vnímat diametrálně odlišně. Věřící členové církve mají tendenci neoddělovat manželství se samotným vztahem dvou jedinců, kdežto lidé bez náboženského přesvědčení spíše tyto dvě záležitosti vidí odděleně. To, v jakém vztahu je pro některé jedince instituce manželství se samotným vztahem partnerů, by mohlo být užitečné ve výzkumech, které by se podobnou tématikou zabývaly. Zajisté by bylo zajímavé tento fenomén prozkoumat kvantitativně, abychom mohli posoudit, zdali se jedná o specifikum účastníků tohoto výzkumu, nebo se jedná o celospolečensky sdílený pohled na instituci manželství.

Téma práce bylo celkově velmi rozsáhlé a dalším výzkumníkům by bylo vhodné doporučit zvolení si pouze některé oblasti vztahující se k hodnotě manželství a prozkoumat ji důkladněji. Práce by mohla sloužit jako impulz ke kvalitativně založené studii zaměřující se pouze na členy římskokatolické církve a vnímání hodnoty manželství v kontextu se sexualitou a poslušností. V tomto výzkumu se téma prolínalo velmi okrajově a bylo by zajímavé se fenoménem zabývat více do hloubky.

Dále práce dává prostor pro zaměření se na míru vnímání manželství jakožto nerozlučitelného svazku a faktory, které se k jednotlivým postojům vztahují. Z výsledků této studie vyplývá, že to, do jaké míry je pro jedince manželství nerozlučitelné, ovlivňuje vnímání celého procesu vstupu do manželského svazku, bytí v něm, ale obecně celé vnímání jeho hodnoty.

10 ZÁVĚR

Na základně výsledků výzkumu je možné formulovat několik závěrů. S cílem identifikovat hodnotu manželství výsledky odkryly faktory ovlivňující touhu pro vstup do manželství. S největší frekvencí se u respondentů objevovala motivace ve formě touhy po jistotě a stabilitě vztahu. Dále účastníci výzkumu toužili po manželství z důvodu potřeby změny, touhy posunout vztah na vyšší vývojovou úroveň, vyhovět společenskému nátlaku a formalizace vztahu na základě společenských a právních norem. Pár účastníků uvádělo jako motivaci lásku nebo touhu po bezpodmínečném odevzdání se partnerovi.

Výsledky ukazují, že u všech účastníků výzkumu moment vstupu do manželství vzbuzoval určité pocity. Z velké části se jednalo o pocity strachu a obav, které vznikaly z představy zodpovědnosti, sklouznutí do stereotypu a také v představě neměnnosti partnera. Z větší části se ale objevovaly pocity pozitivní, především pocit jistoty, bezpečí, opory, klidu a pocit přijetí. Většinou u respondentů byly po učinění rozhodnutí negativní pocity na ústupu a převažovali pocity pozitivní.

Z výsledků vyplývá, že někteří z respondentů hodnotu v instituci manželství nespatřují. Hodnotu přikládají jejich partnerskému vztahu, ale ta nenáleží formální instituci manželství. Více než polovina účastníků hodnotu manželství vnímá, a to skrze významy instituce. Především díky nové duševní rovině vztahu, nalezení smyslu života, opory a vytvoření celku skrze splynutí dvou duší.

Hodnotu v manželství nespatořovali především jedinci bez náboženského přesvědčení. Vnímali vztah a manželství jako dvě oddělené složky, při čemž hodnotu nese jejich vztah a manželství má pouze formalizační funkci. Členové církve měli tendenci vnímat tyto dvě náležitosti jako jednu. Jejich vztah představoval stejnou hodnotu, jako má instituce manželství, díky které mohli povýšit svůj partnerský svazek na vyšší úroveň skrze Boží požehnání.

Výsledky ukazují, že instituce církve má na své členy v otázce manželství částečný vliv, ale většinou je brána jako určitý morální rámeček, který by měl následně jedinec individuálně zpracovat. Podstatnou součástí manželství je pro členy církve víra, která představuje pojící prvek vztahu, vytváří pomyslnou jednotu, prohlubuje smysl bytí a vytváří větší pravděpodobnost podobné hodnotové orientace jedinců v páru.

11 SOUHRN

Tato bakalářská diplomová práce se zabývá hodnotou manželství u členů římskokatolické církve a lidí bez náboženského přesvědčení. Řičan (2014) hodnotí rozhodnutí vstoupit do manželství jako jeden z nejpodstatnějších kroků v lidském životě. Kombinaci členů církve a těch, kteří se k žádnému náboženskému společenství nehlasí, byla vybrána z důvodu rozmanitosti pohledů na manželství. Práce se zabývá důležitostí manželství, kterou jednotlivci této instituci připisují, zkoumá, jaký vnitřní smysl pro jedince má a kde se ve struktuře hodnot jedinců instituce nachází. Práce také zjišťuje, jakou roli ve vnímání hodnoty manželství hraje římskokatolická církev. Práce je rozdělena do dvou částí – teoretické a výzkumné.

Teoretická část se dělí na tři kapitoly. První se zabývá teoretickým ukotvením základních pojmů, které se vztahují k hodnotové orientaci jedince. Nejprve jsou diskutovány hodnoty obecně, následně mezigenerační přenos hodnot v rodině a v neposlední řadě lidské postoje a motivace. Druhá kapitola je věnována celé instituci manželství. Zprvu je vymezen koncept instituce a následně je popsáno, jak se manželství vyvíjelo v čase. Součástí druhé kapitoly je také popis alternativních forem soužití, formální stránka manželství a vnímání manželství v římskokatolické církvi. V rámci poslední části druhé kapitoly, mimo popis manželství v církvi, je vymezeno, jak vnímá církev předmanželské soužití partnerů.

Třetí kapitola teoretické části slouží k propojení první a druhé kapitoly. Popisuje hodnotu manželství skrze dosavadní výzkumy, vývoj hodnoty manželství v čase a motivaci ke vstupu do manželství. Podstatou podkapitoly o vývoji hodnoty manželství byl názor některých odborníků, že manželství je jednotlivými změnami ovlivňováno tak, jako žádná jiná instituce (Slavík, 1998) a pro jeho zkoumání je podstatné sledovat jeho vývoj. Hovoříme-li o hodnotě takové instituce, jejíž přijetí obnáší podstatné životní změny, byla do úvah zahrnuta i motivace ke vstupu do manželství. Teoretická část se zaměřila na ty oblasti motivace, které jsou již z předešlých výzkumů označeny za motivační prvky k rozhodnutí žít v manželství. Jsou jimi potřeba soužití v páru, která je brána za důvod k touze po manželství i dle některých vývojových teorií (Langmeier & Krejčířová, 2006; Thorová, 2015), finanční rovina a v neposlední řadě může být motivací církevní učení, protože v římskokatolické církvi je svazek manželský jednou ze svátostí.

Následně se v práci otevírá výzkumná část, která začíná vymezením výzkumného problému a cíle práce. Cílem práce je vymežit, co v dnešní době manželství pro jedince znamená, jaký pro ně má smysl a kde v jejich struktuře hodnot se instituce nachází. Dalším cílem je analyzovat pojetí hodnoty manželství členů církve a porovnat, zdali se jejich pohled některak liší od vnímání hodnoty manželství lidí bez náboženského přesvědčení. Výzkumné otázky cílí na to, jaká je motivace pro vstup do manželství, jaké se k tomu pojí pocity, jaký význam instituce má a jaký vliv na individuální pojetí manželství má církev.

Další část práce popisuje metodologický rámec a použité metody výzkumu. K hloubkovému náhledu do vnímání hodnoty manželství byl zvolen přístup kvalitativní. Povahou nejvíce odpovídá případové studii, kdy skrze analýzu jednotlivých případů můžeme pozorovat, porozumět a vysvětlit určitý úkaz v jeho komplexnosti (Mioviský, 2006). Nenáhodným výběrem byl vybrán výzkumný vzorek a s každým účastníkem bylo individuálně uskutečněno hloubkové polostrukturované interview vedené při osobním setkání. Následoval detailní popis výzkumného vzorku, který sestával z 9 respondentů. Podmínkou pro zahrnutí do výzkumu bylo žít v manželství alespoň půl roku a zároveň nikoliv déle než 10 let. Respondenti se dělili do dvou skupin na ty, kteří žijí bez náboženského přesvědčení a na členy církve, kteří se hlásí k církevnímu učení.

Rozhovory s účastníky byly nahrány a přepsány do textové podoby. V rámci výzkumu nebyly objeveny etické nedostatky. Všichni účastníci písemně potvrdili souhlas s nahráváním rozhovoru a se svou účastí ve výzkumu. Získaná data byla podrobena redukci prvního řádu, což umožnilo snadněji zpracovávat podstatné informace. Následně byla data analyzována za pomoci induktivní tematické analýzy v programu Nvivo 12.

Po metodologické části jsou v práci prezentovány výsledky výzkumu. První oblastí zjištění byly jednotlivé motivační prvky, které u jedince vytvořily touhu po vstupu do manželství. S největší frekvencí se u respondentů objevovala motivace ve formě touhy po jistotě a stabilitě vztahu. Dále respondenti toužili po manželství z důvodu potřeby změny, touhy posunout vztah na vyšší vývojovou úroveň nebo vyhovět společenskému nátlaku. Pár účastníků uvádělo jako motivaci lásku partnerovi. Někteří toužili po manželství z důvodu formalizace vztahu a motivovaly je především právní a společenské normy.

Druhou oblastí výsledků byly pocity, které se pojí s institucí manželství a mají určitý vliv na vnímání hodnoty manželství. Z výsledků vyplývá, že u všech jedinců se nějaké pocity při úvahách o vstupu do manželství vynořovaly. Především šlo o strach

a obavy, které většinou ale vymizely po uzavření manželského svazku a převažovaly pocity pozitivní ve formě jistoty, bezpečí, opory, klidu a pocitu přijetí.

Z výsledků vyplývá, že část účastníků výzkumu hodnotu v instituci manželství nespatřují. Hodnotu spatřují v jejich partnerovi a vztahu a manželství je pouze formální institucí. Více než polovina účastníků pokládá manželství za hodnotnou instituci, a to primárně skrze jeho význam. Především díky nové duševní rovině vztahu a vytvoření celku skrze splynutí dvou duší.

Výsledky odkazují na to, že hodnotu v manželství nespatovali primárně jedinci bez náboženského přesvědčení. Pro ně je instituce manželství na hodnotě jejich vztahu nezávislá, má pouze formalizační funkci s právním a společenským dopadem. Vnímali vztah a manželství jako dvě oddělené složky, kdežto členové církve měli tendenci vnímat tyto dvě náležitosti jako identické. Jejich vztah představoval stejnou hodnotu, jako má instituce manželství, díky které mohli povýšit svůj partnerský svazek na vyšší úroveň skrze Boží požehnání. Více než církevní učení, je pro členy církve podstatnou součástí manželství víra, která představuje pojící prvek vztahu, vytváří pomyslnou jednotu, prohlubuje smysl bytí a vytváří větší pravděpodobnost podobné hodnotové orientace jedinců v páru.

Závěr práce je věnován diskuzi nad výsledky a přínosem práce, který může být spatřován v jeho kvalitativním přístupu a podrobné diskuzi pocitů a vnímání hodnoty manželství. Práce také přináší pohled na manželství členů církve a jedinců bez náboženského přesvědčení, což odkrývá rozdílné vnímání podstaty celé instituce. Téma práce bylo rozsáhlé a dalším výzkumníkům by bylo vhodné doporučit zvolit si pouze některou z oblastí vztahující se k hodnotě manželství a prozkoumat ji hlouběji.

LITERATURA

1. Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
2. Alesina, A. F., & Giuliano, P. (2007). Divorce, Fertility and the Value of Marriage. *SSRN Electronic Journal*. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.982406>
3. Barigozzi, F., Cremer, H., & Roeder, K. (2019). Till taxes do us part: Tax penalties or bonuses and the marriage decision. *European Economic Review*, 118, 37–50. <https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2019.05.001>
4. Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
5. Brzák, M., Bydžovská, A., Hlaváček, F. & Mikulenková, K. (2016). *Manželství v římskokatolické církvi*. Hospodářská a kulturní studia (HKS), Provozně ekonomická fakulta, Česká zemědělská univerzita v Praze. Získáno z: http://www.hks.re/wiki/ls2016:rimskokatolicka_cirkev1 [online 14. 02. 2020]
6. Cakirpaloglu, P. (2004). *Psychologie hodnot*. Olomouc: Votobia.
7. Carlson, M., McLanahan, S. & England, P. (2004). Union formation in fragile families. *Demography*, 41, 237–261. Získáno z: <https://www.jstor.org/stable/1515165> [online 09. 02. 2020]
8. Cohn, V. (2013). Love and Marriage. *Pew Social & Demographic Trends*. 2(13). Získáno z: <http://www.pewsocialtrends.org/2013/02/13/love-and-marriage> [online 14. 02. 2020]
9. Crabb, L. J. (2013). *The marriage builder*. Grand Rapids: Zondervan.
10. Česká televize, ČT2. *Zuzana a Lukáš*. Získáno z: https://www.ceskatelevize.cz/porady/10336377643-manzelske-etudy-nova_generace/218562266900004-zuzana-a-lukas/ [online 23. 12. 2019]
11. Česká televize. (2006). *Manželské etudy*. Získáno z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10104148961-manzelske-etudy/dily/> [online 23. 12. 2019]
12. *Český ekumenický překlad. Písmo svaté Starého a Nového zákona*. (2001). Praha: Česká biblická společnost.
13. Český statistický úřad (ČSÚ). (2014). *Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu - 2011*. Získáno z: <https://www.czso.cz/csu/czso/nabozenska-vira-obyvatel-podle-vysledku-scitani-lidu-2011-61wegp46fl> [online 23. 12. 2019]

14. Český statistický úřad (ČSÚ). (2018). *První sňatky podle věku nevěst a ženichů ve vybraných letech*. Získáno z: <https://www.czso.cz/csu/czso/1-obyvateľstvo-a-rodiny-a-domacnosti-l36jv0fmo> [online 23. 12. 2019]
15. Český statistický úřad (ČSÚ). (2019). *Hrubá míra sňatečnosti ve vybraných evropských zemích v letech 1960–2017*. Získáno z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka> [online 23. 12. 2019]
16. Český statistický úřad (ČSÚ). (2019). *Sňatky a bilance manželství v letech 1920–2018*. Získáno z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka> [online 23. 02. 2019]
17. Český statistický úřad (ČSÚ). (2020). *Aktuální populační vývoj v kostce*. Získáno z: <https://www.czso.cz/csu/czso/aktualni-populacni-vyvoj-v-kostce> [online 23. 02. 2019]
18. Drozdenová, W. (2010). *Etika vědy v České republice: od historických kořenů k současné bioetice*. Praha: Filosofia.
19. Erikson, E. (1963). *Childhood and society* (2. vydání). New York: Norton.
20. Fazio, R. H., & Petty, W. (2008). *Attitudes their structure, function, and consequences*. New York: Psychology Press.
21. Fialová, L. (2000). *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: SLON.
22. Fromm, E. (2015). *Umění milovat*. Praha: Portál.
23. Fulínová, R. (2015). *Manželství a nesezdané soužití: srovnání názorů a postojů mladých lidí a generace rodičů*. Praha, 44 s. Diplomová práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí diplomové práce Mgr. Miriam Kotrusová, Ph.D.
24. Generations and Gender Survey, Czech Republic. Získáno z: <http://www.czech-ggs.cz> [online 7. 2. 2020]
25. George, R. P. (2010). *Co je a co není manželství*. Praha: Občanský Institut.
26. Gillernová, I., Kebza, V. & Rymeš, M. (2011). *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada.
27. Giménez, A. C. & Tamajón, L. G. (2019). Analysis of the third-order structuring of Shalom Schwartz's theory of basic human values. *Heliyon*, 5(6). <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2019.e01797>
28. Gola, P. (2016) *Finanční výhody manželství*. Získáno z: <https://www.finance.cz/zpravy/finance/463575-financni-vyhody-manzelstvi/> [online 14. 02. 2020]

29. Grello, C. M., Welsh, D. P., & Harper, M. S. (2006). No Strings Attached: The Nature of Casual Sex in College Students. *The Journal of Sex Research*, 43(3), 255-267. Získáno z: <https://www.jstor.org/stable/20620257>
30. Guest, G., S., MacQueen, K. M. & Namey, E. (2011). *Applied Thematic Analysis*. Thousand Oaks: Sage Publications.
31. Hartl, P. & Hartlová, H. (2015). *Psychologický slovník*. Praha: Portál.
32. Hegerová, P. (2014). *Hodnota manželství u dnešních mladých dospělých*. Brno. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Bakalářská diplomová práce. Vedoucí práce Mgr. Jan Nehyba.
33. Hendl, J. (2016). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.
34. Hrušáková, M. & Králíčková, Z. (2006). *České rodinné právo*. Brno: Masarykova Univerzita.
35. Hrušáková, Králíčková, Westphalová a kol. (2014). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975)*. Komentář. Praha: C. H. Beck.
36. Chaloupková, J. & Šalamounová, P. (2004). *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky.
37. Chludilová, I. (2015) První a druhá demografická revoluce. *Sociologický webzín*, Získáno z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=121&lst=117> [online 01. 02. 2020]
38. Kashirskaya, I. K., Zholudeva, S. V., & Skrynnik, N. E. (2015). Psychological Readiness for Marriage as Personal Formation. *Mediterranean Journal of Social Sciences*. <https://doi.org/10.5901/mjss.2015.v6n6s1p452>
39. Kirchgaessners, S. (2016, September). Pope endorsement softens stance on divorced Catholics. *The Guardian*. Získáno z: <https://www.theguardian.com/world/2016/sep/13/pope-endorsement-softens-stance-on-divorced-catholics> [online 01. 10. 2020]
40. Klimeš, J. (2016). *Křesťanství, vztahy a sex: na útěku od sebe k tobě a od tebe k sobě*. Praha: Novela bohemia.
41. Knight, S., Tilg, S., & Harris, J. (2015). Catholicism. *The Oxford Handbook of Neo-Latin*. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199948178.001.0001>
42. Krantzler, M. (2014). *Creative divorce: a new opportunity for personal growth*. New York: Open Road Media.

43. Kreidl, M. & Moravcová, L. (2014). Které hodnoty ovlivňují vstup do manželství? *Sociální studia*, 11(2). <https://doi.org/10.5817/SOC2014-2-101>
44. Langmeier, J. & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada.
45. Lyons, H. A., Manning, W. D., Longmore, M. A., & Giordano, P. C. (2014). Young adult casual sexual behavior: Life-course-specific motivations and consequences. *Sociological Perspectives*, 57(1), 79-101. <https://doi.org/10.1177/0731121413517557>
46. Macháně, J. (2014, září). Církevní soud manželství neruší. *Katolický Týdeník*. Získáno z: <http://www.katyd.cz/clanky/cirkevni-soud-manzelstvi-nerusi.html> [online 02. 02. 2020]
47. Maslow, A. H. (2014). *O psychologii bytí*. Praha: Portál.
48. Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2010). *Prosocial motives, emotions, and behavior: the better angels of our nature*. Washington, DC: American Psychological Association.
49. Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.
50. Možný, I. (2008). *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství.
51. Myers, D., Abell, J. & Sani, F. (2014). *Social psychology*. London: McGraw-Hill.
52. Nakonečný, M. (2015). *Motivace chování*. Praha: Triton.
53. Opatrný, A. (2018). *Příprava na manželství*. Praha: Karmelitánské nakladatelství.
54. Papežská rada pro spravedlnost a mír. (2008). *Kompendium sociální nauky církve*. Karmelitánské nakladatelství: Kostelní Vydří. (KSNC)
55. Park, M. & Je, N. J. (2019). The Effects of Marriage, Children, Psychosocial Maturity, and Preliminary Parental Role Perception on Marriage Motivation. *The Journal of the Korea Contents Association*, 19(1), 316–328. <https://doi.org/10.5392/JKCA.2019.19.01.316>
56. Pedersen, W. (2014). Forbidden Fruit? A Longitudinal Study of Christianity, Sex, and Marriage. *Journal of Sex Research*, 51(5), 542-550. <https://doi.org/10.1080/00224499.2012.753983>
57. Plecítý, V. (2009). *Základy rodinného práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
58. Pratt, M. W., Norris, J. E., Hebblethwaite, S., & Arnold, M. L. (2008). Intergenerational Transmission of Values: Family Generativity and Adolescents

- Narratives of Parent and Grandparent Value Teaching. *Journal of Personality*, 76(2), 171–198. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2007.00483.x>
59. Prudký, L. (2009). *Inventura hodnot: výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky*. Praha: Academia.
60. Prudký, L. (2009). *Studie o hodnotách*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
61. Průcha, J., Walterová, E. & Mareš, J. (2013). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál.
62. Prunner, P. (2002). *Výzkum hodnot*. Plzeň: Euroverlag.
63. Psutka, J. (2015). *Společné jmění manželů*. Praha: C. H. Beck.
64. Rosenbaum, J. E. & Weathersbee, B. (2013). True Love Waits: Do Southern Baptists? Premarital Sexual Behavior Among Newly Married Southern Baptist Sunday School Students. *Journal of Religious Health*, 52, 263-275. <https://doi.org/10.1007/s10943-010-9445-5>
65. Rotter, H., Valihračová, S. & Váňa, P. (1997). *Osoba a etika: k základům morální teologie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
66. Říčan, P. (2014). *Cesta životem. (III. vydání)*, Praha: Portál.
67. Schwartz, S. H., Cieciuch, J., Vecchione, M., Davidov, E., Fischer, R., Beierlein, C., & Konty, M. (2012). Refining the theory of basic individual values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 103(4), 663–688. <https://doi.org/10.1037/a0029393>
68. Slavík, M. (1998). *Manželství - od snů k realitě: teologicko-právní analýza některých přístupů k uzavírání manželství*. Praha: Pastorační středisko.
69. Smith, T. W., Baron, C. E., & Grove, J. L. (2013). Personality, Emotional Adjustment, and Cardiovascular Risk: Marriage as a Mechanism. *Journal of Personality*, 82(6), 502–514. <https://doi.org/10.1111/jopy.12074>
70. Smock, P. J. (2000). Cohabitation in the United States: An Appraisal of Research Themes, Findings, and Implications. *Annual Review of Sociology*, 26, 1–20. Získáno z: <https://www.jstor.org/stable/223434> [online 02. 02. 2020]
71. Smock, P. J., Manning, W. D., & Porter, M. (2005). "Everythings There Except Money": How Money Shapes Decisions to Marry Among Cohabiters. *Journal of Marriage and Family*, 67(3), 680–696. Získáno z: <https://www.jstor.org/stable/3600197> [online 10. 02. 2020]
72. Sociologický ústav (Akademie věd ČR). *Mladá generace 1997*. Praha: Český sociálněvědní datový archiv. <https://doi.org/10.14473/CSDA00090>

73. Soukupová, E. & Sunega, P. (2006.) „*Manželství nebo nesezdané soužití: analýza finanční výhodnosti různých forem soužití.*“ 16-27 in Hamplová, D., Chaloupková, J., Soukupová, E., Sunega, P., Šalamounová, P. & Šamanová, V. *Nemanželská plodnost: její rizika a sociální podmínky*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
74. Sweeney, M. (2002). Two decades of family change: The shifting economic foundations of marriage. *American Sociological Review*, 67, 132–147. Získáno z: <https://www.jstor.org/stable/3088937> [online 10. 02. 2020]
75. Synáčová, M. (2019). Vznik manželství – Občanský sňatek. Karlovy Vary, 118 s., Diplomová práce (Mgr.) Vysoká škola finanční a správní, Fakulta právních a správních studií, Vedoucí diplomové práce JUDr. Libor Čihák.
76. Szabo, M. (2014). *Manželství: to je také slib úcty, lásky, věrnosti, (aneb, Proč by to třeba nešlo změnit)*. Brno: Cesta.
77. Šilhavá, J. (2006). Co Bůh spojil, ať člověk nerozlučuje. *Naše rodina*, 2006/23. Získáno z: <https://www.manzelstvi.cz/podstata-manzelstvi/Manzelstvi-a-Bible/> [online 02. 02. 2020]
78. Švaříček, R., & Šedřová, K. (2014). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.
79. Teuschel, P. & Babka, P. (2017). *Tajemství předků: transgenerační přenos jako výzva a šance*. Praha: Portál.
80. Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál.
81. Vágnerová, M. (2015). *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum.
82. Vítková, L. (2011). *Populační vývoj zemí po demografické revoluci*. Praha. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra demografie a geodemografie. Vedoucí práce Pavlík, Zdeněk.
83. Výrost, J. & Slaměnik, I. (2008). *Sociální psychologie*. Praha: Grada.
84. Waldinger, R. (2015). *What makes a good life lessons from the longest study on happiness*. In TEDxBeaconStreet. Publikováno listopad 2015. Získáno z: https://www.ted.com/talks/robert_waldinger_what_makes_a_good_life_lessons_from_the_longest_study_on_happiness [online 10. 02. 2020]
85. Walton, A. G. (2012, February). The Marriage Problem: Why Many Are Choosing Cohabitation Instead. *The Atlantic*. Získáno z: <https://www.theatlantic.com/health/>

archive/2012/02/the-marriage-problem-why-many-are-choosing-cohabitation-instead/252505/

86. Wilkins, A. C. (2008). *Wannabes, Goths, and Christians: The Boundaries of Sex, Style, and Status*. University of Chicago Press.
87. Wiselková, H. & Kolařík, M. (2018). Hodnocení prarodinné atmosféry mezi mladými věřícími. *E-psychologie*, 12(1), 1-14. Získáno z: <http://e-psycholog.eu/pdf/wiselkova-kolarik.pdf>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Abstrakt v českém jazyce

Příloha č. 2 – Abstrakt v anglickém jazyce

Příloha č. 3 – Zadání bakalářské diplomové práce

Příloha č. 4 – Vzor informovaného souhlasu respondentů

ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Hodnota manželství u praktikujících členů církve a lidí bez náboženského přesvědčení

Autor práce: Bc. Klára Ježková

Vedoucí práce: PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.

Počet stran a znaků: 69, 139 395

Počet příloh: 3

Počet titulů použité literatury: 87

Abstrakt: Tato práce se zabývá vnímáním hodnoty manželství u praktikujících členů církve a lidí bez náboženského přesvědčení. Cílem výzkumu bylo vymezit, co v dnešní době manželství pro jedince znamená, jaký pro ně má smysl a kde v jejich struktuře hodnot se instituce nachází. V rámci dosažení cíle výzkumu byly mapovány motivace ke vstupu do manželství, pocity, které se pojí s manželským soužitím, smysl a význam instituce a v neposlední řadě také to, do jaké míry smýšlení o manželství ovlivňuje římskokatolická církev. K dosažení výzkumného cíle byl zvolen kvalitativní přístup v podobě případové studie. Skrze hloubkové rozhovory s účastníky, byla získána data pro induktivní tematickou analýzu, která sloužila ke zpracování dat. Analýza odhalila čtyři tematické okruhy, které zodpovídaly výzkumné otázky. Z výsledku vyplývá, že motivace pro vstup do manželství jsou touha po jistotě a stabilitě vztahu, potřeba změny a láska k druhému. Manželství je dle výsledků hodnotnější pro členy církve, primárně z toho důvodu, že jejich partnerský vztah s institucí manželství vnímají identicky. Pro jedince bez náboženského vyznání představuje hodnotu jejich vztah s partnerem a manželství je spíše vnímáno jako způsob formalizace vztahu.

Klíčová slova: hodnota, manželství, církev, hodnota manželství, církevní manželství

ABSTRACT OF THESIS

Title: Value of marriage for practicing members of church and people without religious belief

Author: Bc. Klára Ježková

Supervisor: PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.

Number of pages and characters: 69, 139 395

Number of appendices: 3

Number of references: 87

Abstract: This thesis undertakes perception of value of marriage for practicing members of church and people without religious belief. Target of the research was to define what marriage means to individuals at present, what its intent to them is and where in their structure of values the institution stands. In order to achieve objective of the research motivation factors of entering into marriage were mapped as well as feelings connected to matrimonial cohabitation, intent and significance of the institution and also extent of influence of Catholic Church on perception marriage. Qualitative approach in the form of case study was selected to achieve objective of the research. Data were collected through profound interviews with participants and processed using inductive thematic analysis. Analysis revealed four thematic areas which answered the research questions. Results imply that motivation factors for entering marriage are desire for relationship stability, the need of change and love for the partner. Marriage, according to the results of the research, has higher value for members of church, primarily due to their perception of relationship and institution of marriage as identical. People without religious belief assign value to their relationship and marriage is perceived as a way to formalize the relationship.

Key words: value, marriage, church, value of marriage, catholic marriage

Příloha č. 3: *Zadání bakalářské diplomové práce*

INFORMOVANÝ SOUHLAS S VYUŽITÍM VÝZKUMNÉHO ROZHOVORU

zaznamenaného pro účely výzkumného projektu bakalářské práce

Hodnota manželství u praktikujících členů církve a lidí bez náboženského přesvědčení

(předpokládaný název)

Výzkum probíhá pro účely zpracování bakalářské práce vedené na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Bakalářská práce je psána na oboru psychologie Klárou Ježkovou.

Cíl práce je vymezit, co v dnešní době manželství pro jedince znamená, jaký pro ně má smysl a kde v jejich struktuře hodnot se instituce nachází. Práce se také zaměřuje na zmapování motivace, které jedince přivedli k názoru, že manželství má dostačující smysl na to, aby partneři do manželství vstoupili, a v jakém rozsahu lidé uvažují nad tím, co svazek manželský představuje. Cíl práce je analyzovat pojetí hodnoty manželství členů církve a lidí bez náboženského přesvědčení a zároveň porovnat, jestli se jejich názory liší, nebo jejich náboženské přesvědčení na vnímání hodnoty manželství vliv nemá.

Pro účely analýzy nejsou podstatné osobní údaje respondentů (jako například jméno, bydliště či místo zaměstnání). Rozhovor, který s Vámi bude zaznamenán na diktafon, bude ihned po jeho pořízení anonymizován. Veškeré veřejně výstupy z výzkumu a jeho analýzy budou citovány anonymně a bude s nimi nakládáno bez vazby na Vaši osobu. V případě jakéhokoliv dotazu týkajícího se výše popisovaného výzkumu můžete mimo jiné kontaktovat vedoucí této bakalářské práce - **PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.** – email: marek.kolarik@upol.cz

Souhlasím s poskytnutím rozhovoru Kláře Ježkové pro účely výše popsání výzkumného projektu.

V

Dne

Podpis:

Podpis výzkumníka:

Klára Ježková
klara.jezkova19@gmail.com
+ 420 737 068 497